

**QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-KUMMERC)**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT McKEON**

Illum il-Hamis 30 ta` Mejju 2019

**Kawza Nru. 1
Rik. Nru. 61/15 JZM**

Ricevitur Ufficjali fil-kapacita` tieghu ta` stralcjarju tal-kumpannija Smart Malta ICT Limited [C-41884] skond digriet datat 30 ta` Marzu 2010

kontra

- i. **Steve Alamango
(I.D. 201384M)**
- ii. **Geoffrey Farrugia
(I.D. 366483M)**

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-rikors prezentat fit-23 ta` Jannar 2015 li jaqra hekk :-

i. Illi l-kumpannija Smart Malta ICT Ltd. (C-41884) kienet giet registrata fis-17 ta` Lulju 2007. L-ewwel azzjonisti kienu l-intimati Steve Alamango [ID 210384M] u Geoffrey Farrugia [ID 366483M] li t-tnejn li huma kienu detenturi ta` mitejn u hamsin (250) ishma Ordinarja ta` €2.329373 kull wiehed. L-istess intimati kienu l-unici diretturi u rappresentanti legali u guridici tal-kumpannija imsemmija filwaqt illi l-intimat Steve Alamango okkupa l-kariga tas-segretarju tal-kumpannija. Kopja tal-istatut tal-kumpannija Smart Malta ICT Ltd qed jigi ezibit u mmarkat bhala "DOK RU1";

ii. Illi l-kumpannija Smart Malta ICT Ltd (C-41884) giet xolta fi stat ta` insolvenza permezz ta` digriet moghti minn din l-Onorabbli Qorti fit-30 ta` Marzu 2010 [kopja legali ezibita bhala "DOK RU2"] b` effett mit-30 ta` Settembru 2009 u dan skont l-Artikolu 223 (1) tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta wara rikors illi kien sar mill-kumpannija Gutenberg Press Limited (C 8936) ;

iii. Illi din l-Onorabbli Qorti hatret lir-rikorrent bhala stralcjarju tal-kumpannija Smart Malta ICT Ltd. bis-setghat u d-dmirijiet kollha skont l-Artikolu 228 et seq tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta b`dan illi r-rikorrent inghata wkoll, bla hsara ghall-generalita` ta` dawk is-setghat u dmirijiet :-

a. Wara li jikseb dikjarazzjoni fuq il-qaghda tal-kumpannija intimata kif irid l-Artikolu 226 tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta jagħmel rapport lill-Qorti kif irid l-Artikolu 227 tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta ;

b. Jagħmel verifika dwar l-assi u d-djun tal-intimata u dwar il-gradwazzjoni tad-djun ;

c. Jiehu taht il-kustodja jew kontroll tieghu l-assi kollha tal-kumpannija intimata kif jghid u jrid l-Artikolu 237 tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta ;

d. Jagħmel jew jiddefendi kull azzjoni jew procediment legali iehor fl-isem u fl-interess tal-kumpannija intimata ;

e. Jirrelata dwar il-mizuri mehtiega ghall-harsien tal-assi tal-kumpannija intimata ;

f. Jipprezenta r-rapport tieghu mhux aktar tard minn tliet (3) xhur mid-data tas-sentenza.

iv. Illi in adempjenza tal-inkarigu moghti lilu, ir-Ricevitur Ufficjali hejja rapport bid-data tad-19 ta` Novembru 2012 illi jinsab ezibit fl-atti tar-rikors numru 944/2009 JZM fl-ismijiet "Gutenberg Press Ltd (C-8936) vs. Smart Malta ICT Ltd. (C-41884) [kopja tar-rapport flimkien ma` nota annessi u mmarkati "DOK RU3"].

Minn dan ir-rapport, in sintesi, johorgu "inter alia", is-segwenti punti:

a. Illi inizjalment wara l-hatra tal-istralcjarju, l-ebda wiehed mill-intimati ma għamel kuntatt mal-istess stralcjarju jew issottometta dd-dikjarazzjoni fuq il-qaghda finanzjarja tal-kumpannija hekk kif kontemplat fl-artikolu 226 tal-Lap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta ;

b. Illi wara illi b`diffikulta` kbira saret laqgha wahda mal-intimati, fejn dawn weghdu illi kienu sejrin jassistu lis-stralcjarju billi jimlew formola bil-qaghda finanzjarja tal-kumpannija, din il-formola qatt ma waslet għand l-istralcjarju sal-gurnata tal-lum ;

c. Illi l-intimati kienu stqarru illi l-kumpannija Smart Malta ICT Ltd ma kellix assi, kellha d-djun u izda qalu illi kellha tigbor flus minn għand terzi. Wegħdu illi jghaddu d-dettalji dwar id-dejn u d-debituri izda din l-informazzjoni qatt ma waslet ;

d. Illi mir-ricerka illi għamel l-istralcjarju mal-banek ewlenin, mad-Dipartient tat-Taxxa fuq il-Valur Mizjud, mad-Dipartiment tat-Taxxi Interni u mir-Registru tal-Qorti, ma jirrizulta minn imkien illi kien hemm xi debituri.

iv. Illi nonostante diversi tentativi sabiex isiru laqghat u tintbaghat l-informazzjoni mitluba, l-intimati, cioe` d-diretturi tal-kumpannija Smarrt Malta ICT Ltd urew dizinteress totali sal-gurnata tal-lum ;

v. Illi mid-dokumenti registrati għand ir-Registratur tal-Kumpanniji, jirrizulta illi wara illi giet iffurmata l-kumpannija Smart Malta ICT Ltd, id-diretturi tagħha la qatt bagħtu "audited financial accounts" u lanqas qatt bagħtu "annual returns" biex b'hekk naqsu milli josservaw obbligi impost fuqhom mill-ligi fosthom dawk impost fuqhom mill-Artikoli 167, 176, 178, 181, 183 u 184 tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta. Qed jigi ezibit estratt mis-sit elettroniku tar-Registratur tas-Socjetajiet illi qed jigi mmarkat "DOK RU4". Isegwi għalhekk illi kisru obbligazzjonijiet imposta fuqhom mill-Kap.372 u Kap. 406 tal-Ligijiet ta` Malta kif sejjer jigi ppruvat fil-kors tat-trattazzjoni tar-rikors ;

vi. Illi, mingħajr pregudizzju għas-suespost, jidher li d-diretturi ma kinux izommu kotba finanzjarji tal-kumpannija, u fil-fatt huma naqsu milli jibghatu l-"audited financial statements" ; dan huwa nuqqas gravi da parti tal-intimati li sahansitra jista` jrendihom hatja tar-reat kontemplat fl-Artikolu 314 tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta ;

vii. Illi mill-ftit informazzjoni illi rnexxilu jigbor ir-rikorrent fil-qadi ta` dmirijietu - u dan minhabba nuqqas ta` koperazzjoni min-naha tal-intimati u min-nuqqas ta` dokumentazzjoni illi l-intimati kienu obbligati illi jibghatu lir-Registratur tal-Kumpanniji u lir-Ricevitur Ufficjali- jidher evidenti illi l-intimati ffurmaw il-kumpannija, għamlu negozju limitat, tellghu dejn ma` xi kredituri f`temp ta` ftit xhur, ma hallsux id-dejn u mghamlu assolutament xejn sabiex jippruvaw isalvaw il-kumpannija jew jimminimizzaw il-pregudizzju lill-istess kredituri meta kienu jafu jew misshom kienu jafu illi ma kienx hemm prospett xieraq li l-kumpannija setghat tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha. Dan kien għajnej prospettat fir-rapport preliminari tal-esponenti datat 19 ta` Novembru 2012 :-

"Mill-istharrig preliminari jirrizulta li d-diretturi tal-kumpannija xolta ma mxewx skond ir-regoli u l-ligijiet kif dettati mill-Kap. 368, tul iz-

zmien minn wara r-registrazzjoni tal-kumpannija sad-data tax-xoljiment

...

Nuqqasijiet bhal dawn ma jwasslu ghal xejn hlief li jqanqlu suspecti f'mohh l-istralcjarju u ferm u ferm aktar f'mohh il-kredituri tal-kumpannija xolta".

viii. *Illi mill-fatti fuq esposti u minn fatti li sejrin jirrizultaw fil-kors tat-trattazzjoni u l-gbir tal-provi quddiem din l-Onorabbi Qorti, għandu jirrizulta illi d-diretturi intimati kisru l-obbligi mposti fuqhom mill-ligi fosthom dawk kontemplati fl-Artikoli 314 u 316 tal-Kap.386 tal-Ligijiet ta' Malta ;*

Għaldaqstant għar-ragunijiet premessi, ir-rikorrent umilment jitlob illi din l-Onorabbi Qorti, sabiex prevja dikjarazzjoni illi :-

a) *Il-kumpannija Smart Malta ICT Ltd (C-41884) ma zammitx "records" ta' kontijiet xierqa matul iz-zmien ta' sentejn minnufih qabel ix-xoljiment effettiv tagħha u illi fil-mument tax-xoljiment tagħha, ma setghetx thallas lill-kredituri tagħha ; u*

b) *L-intimati kienu jafu, jew kellhom ikunu jafu qabel ix-xoljiment insolventi tal-kumpannija Smart Malta ICT Ltd (C-41884) li ma kienx hemm prospett xieraq li l-imsemmija kumpannija Smart Malta ICT Ltd (C-41884) setghat tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha*

Jogħgobha :-

1. *Tiddikjara lill-intimati jew min minnhom responsabbi illi jagħmlu pagament favur l-attiv tal-kumpannija f'somma mhux inferjuri għal dik ta' hamsin elf tmin mijha tlieta u sittin Euro (€50,863), flimkien ma' imghaxijiet ulterjuri sad-data tad-deċizjoni ta' dan ir-rikkors, jew/u kwalsiasi somma ohra illi jidhrilha xierqa din l-Onorabbi Qorti fċ-ċirkostanzi, sabiex b'hekk ta' l-inqas jigu kopert d-dejn, spejjez u imghax illi soffrew il-kredituri u jigu mhalla d-drittijiet u spejjez konnessi*

ma` dan ir-rikors u mal-procedura kollha tal-istralc tas-socjeta` Smart Malta ICT Ltd u dan a tenur tal-Artikolu 316(2) tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta.

Bl-ispejjez kontra l-intimati.

Rat id-dokumenti li kieni pprezentati mar-rikors.

Rat ir-risposta guramentata li pprezenta l-konvenut Geoffrey Farrugia fit-2 ta` Marzu 2015 li taqra hekk :-

1. *Illi preliminarjament, l-azzjoni attrici hija preskritta a tenur tal-Artikolu 2153 tal-Kodici Civili kif ukoll a tenur tal-Artikolu 2156(f) tal-Kodici Civili.*

2. *Illi bla hsara ghall-premess, ma jikkonkorrux ir-rekwiziti mehtiega mill-ligi biex l-azzjoni attrici tirnexxi.*

3. *Illi bla hsara ghall-premess, it-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt, u ghalhekk għandhom jigu respinti.*

Salv eccezzjonijiet ulterjuri.

Bl-ispejjez kontra l-attur nomine, li huwa minn issa ngunt in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni tal-fatti u l-lista tax-xhieda ndikati mill-istess konvenut.

Rat ir-risposta guramentata li pprezenta l-konvenut Steve Alamango fid-29 ta` April 2015 li taqra hekk :-

Dikjarazzjoni tal-Fatti

1. Illi l-fatti dikjarati fl-ewwel tliet paragrafi tar-rikors promotur mhumiex kontestati.
2. Illi l-fatti kif esposti fil-paragrafi sussegwenti tar-rikors promotur huma kontestati u jridu jigu pruvati.
3. Illi l-eccipjent jaf bil-fatti suesposti personalment.

Eccezzjonijiet

Ghaldaqstant il-konvenut jeccepixxi bir-rispett :-

1. Preliminarnament illi l-azzjoni attrici hija preskritta a tenur tal-Artikolu 2153 u/jew 2156(f) tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta ` Malta.
2. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, ma jikkonkorru l-elementi tal-Artikolu 316 tal-Kap. 386.
3. Illi anke li kieku, dato ma non concesso, kienu jikkonkorru l-elementi tal-Artikolu 316 tal-Lap 386. L-eccipjent mhuwiex responsabbi personalment, u dan kif ser jigi pruvat tul is-smigh tal-kawza.
4. Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, anke li kieku dato ma non concesso, kienu jikkonkorru l-elementi tal-Artikolu 316 tal-Kap 386, il-pagament favur l-attiv tal-kumpannija mill-konvenuti jew min minnhom jista ` jigi limitat biss għad-danni li setghet soffriet il-kumpannija Smart Malta ICT Limited minhabba l-allegat agir in vjolazzjoni tal-Artikolu 316, u mhux għad-dejn kollu tal-kumpannija kif mitlub mill-attur noe.

5. *Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, anke li kieku dato ma non concesso, kienu jikkonkorru l-elementi tal-Artikolu 316 tal-Kap 386, in konnessjoni mar-raba` eccezzjoni, jispetta lill-attur noe jipprova x`danni effettivamente soffriert il-kumpannija minhabba l-allegat agir in vjolazzjoni tal-Artikolu 316 tal-Kap 386.*

6. *Illi minghajr pregudizzju ghas-suespost, anke li kieku dato ma non concesso, kienu jikkonkorru l-elementi tal-Artikolu 316 tal-Kap 386, il-pagament li għandu jithallas favur l-attiv tal-kumpannija zgur ma jeċċedix l-ammont ta` EUR 50,863 u/jew somma verjuri kif mitlub fl-ewwel talba tal-attur noe ghaliex zgur ma kienx hemm dannu simili kkawzat lill-attiv tal-kumpannija u għalhekk it-talba kif dedotta ma tistax tintlaqa`.*

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-intimat Steve Alamango.

Rat il-verbal tal-udjenza tal-4 ta` Gunju 2015 fejn il-partijiet ingħataw direzzjoni fis-sens illi kellhom jingiebu provi dwar l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut Alamango u l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut Farrugia sabiex dawn jigu decizi qabel ma jitqies il-mertu.

Rat id-digriet li tat fl-udjenza tal-15 ta` Ottubru 2015 fejn ordnat l-allegazzjoni tal-atti tal-kawza bin-nru 944/09 JZM fl-ismijiet "Gutenberg Press Ltd. vs Smart Malta ICT Ltd".

Rat is-sentenza li tat fit-8 ta` Marzu 2016 fejn cahdet l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut Alamango u l-ewwel eccezzjoni tal-konvenut Farrugia, spejjez ghaz-zewg konvenuti.

Rat id-digriet li tat fis-17 ta` Mejju 2016 fejn iz-zewg konvenuti nghataw permess sabiex jinterponu appell mis-sentenza tagħha tat-8 ta` Marzu 2016.

Rat is-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell fit-18 ta` Lulju 2017 fejn cahdet iz-zewg appelli tal-konvenuti, ikkonfermat is-sentenza ta` din il-Qorti, spejjez ghall-konvenuti, u rrinvjat l-atti ghall-kontinwazzjoni tal-kawza.

Rat illi minn hemm `il quddiem saru provi u kienu trattati t-talbiet tal-attur u l-bqija tal-eccezzjonijiet tal-konvenuti.

Semghet ix-xiehda u rat il-provi l-ohra kollha li tressqu fil-kors tal-kawza.

Rat illi l-kawza thalliet ghas-sentenza ghal-lum bil-fakolta` li l-partijiet jipprezentaw noti ta` osservazzjonijiet.

Rat in-noti ta` osservazzjonijiet.

Rat l-atti l-ohra tal-kawza.

II. Fatti

Il-kumpannija Smart Malta ICT Ltd (C-41884) [**Smart Malta**] kienet registrata fis-17 ta' Lulju 2007. L-obbjettiv ewlieni tagħha kien li bhala pjattaforma f'Malta¹. L-azzjonisti huma l-konvenuti. L-*issued share capital* kien ta` Lm 500 maqsum f` 500 sehem ordinarju tal-valur ta' Lm 1 kull sehem. Il-konvenuti kienu wkoll diretturi, waqt li l-konvenut Steve Alamango kienu ukoll *company secretary*. Ir-rappresentanza legali u gudizzjali kienet vestita fihom it-tnejn.

Smart Malta għamlet ftehim ma` Gutenberg Press Ltd (**Gutenberg**) fejn din kellha tiehu hsieb l-istampar ta` rivista li kellha tkun i ppubblikata minn Smart Malta. Ma jirrizultax illi kienu miftehma termini dwar pagament. Smart Malta kienet fi hsiebha illi tagħmel tajjeb

¹ Ara L-Memorandum and Articles of Association a fol. 29 tal-process.

ghall-ispejjez tal-istampar mid-dhul tar-reklami. Gara li ma dahlux il-hlasijiet li kienu previsti u ghalhekk l-konvenuti, bhala diretturi ta` Smart Malta, hadu decizjoni li jistennew qabel tkun ippubblikata t-tieni edizzjoni. Gutenberg bdiet tigri ghall-pagament. Mill-ammont dovut, Smart Malta ghamlet pagament wiehed akkont ta` Lm 858.60, waqt li l-bilanc ta` Lm 6303.40 baqa` ma thallasx.

Smart Malta kienet interpellata thallas izda billi baqghet inadempjenti, Gutenberg iprezenta kawza kontra tagħha bil-procedura sommarja specjali ghall-ammont ta` €14,682.97. Kontestwalment mar-rikors guramentat, Gutenberg ottjeniet il-hrug ta' mandat ta' sekwestru kawtelatorju (785/08). B'sentenza tal-Prim'Awla tal-Qorti Civili tal-14 ta' Jannar 2009 fl-ismijiet *Gutenberg Press Ltd (C8936) vs Smart Malta ICT Ltd (C41884)* (Rik. Nru. 522/08 AF), wara ammissjoni da parti ta` Smart Malta, Gutenberg kienet kanonizzata kreditrici ta` Smart Malta fl-ammont ta` €14,682.97. Sussegwentment Gutenberg ottjeniet il-hrug ta' mandat ta' sekwestru ezekuttiv (383/09) ghall-ammont komplexiv ta` €18,323.27 (sorte + imghax + spejjez).

B'rikors prezentat fit-30 ta' Settembru 2009 fil-Prim` Awla tal-Qorti Civili fl-ismijiet *Gutenberg Press Ltd (C-8936) vs Smart Malta ICT Ltd (C41884)* (Rik. Nru. 944/09 JZM), Gutenberg talbet ix-xoljiment u l-istralc ta` Smart Malta skont l-Art 214(2)(a)(ii) tal-Kap 386. Bi provvediment tat-30 ta' Marzu 2010, il-Prim` Awla tal-Qorti Civili *inter alia* ordnat ix-xoljiment u l-istralc ta` Smart Malta. Ix-xoljiment kien effettiv mit-30 ta` Marzu 2010. Ir-Ricevitur Ufficjali ("**ir-Ricevitur**") kien mahtur bhala stralcjarju.

Jirrizulta illi r-Ricevitur fit-30 ta` Marzu 2010 kien Joseph Spiteri Staines². Dan bagħat zewg ittri u email lill-konvenuti. L-ewwel ittra, dik tad-19 ta` April 2010³, kienet indirizzata lill-konvenut Alamango fejn talab informazzjoni dwar Smart Malta, b`kopja lill-konvenut l-iehor. It-tieni ittra⁴ kienet ukoll indirizzata lill-konvenut Alamango, b`kopja lill-konvenut l-iehor. L-ittra kienet ghall-istess skop ta' dik precedenti. L-

² Ara din il-formola a fol. 11 tal-process esebita bhala parti minn **Dok. RU1**.

³ Ara din l-ittra esebita bhala **Dok. KA1** a fol. 394 tal-process.

⁴ Ara din l-ittra esebita bhala **Dok. KA 2** a fol. 395 tal-process.

email tas-7 ta` Mejju 2010⁵ kienet mibghuta lill-Av. Mark Attard Montalto fejn intalab illi tinzamm laqgha.

Jirrizulta li Joseph Spiteri Staines ma baqax Ricevitur b`effett mit-30 ta' Gunju 2010⁶.

Kien biss fl-2012 illi nhatar Ricevitur gdid u ghalhekk seta' jitkompli-l-istralc ta' Smart Malta.

Kien redatt rapport datat 19 ta' Novembru 2012⁷ mnejn jirrizulta illi sad-data tax-xoljiment tagħha :

- i. Smart Malta qatt ma pprezentat il-kontijiet tagħha ;
- ii. Skont ma kien dikjarat mid-diretturi personalment mar-Ricevitur, Smart Malta ma kellhiex assi ;
- iii. Smart Malta ma kellhiex depositi bankarji ;
- iv. Bhala kredituri, Smart Malta kellha lil :

Bank of Valletta plc – €6,097.24 oltre spejjez fl-ammont ta' €177.18 u imghax dekorribbli mis-27 ta' April 2009.

Gutenberg Press Ltd – €14,682.97 oltre spejjez u imghax.

Income Tax – €12,676 rappresentanti stimi għas-snin 2008 sa 2011 u dan peress illi ma gewx prezentati *returns* u allura ma setax jinhareg l-ammont realment dovut.

VAT – €2,441.34 oltre spejjez u imghax.

⁵ Ara din l-email esebita bhala **Dok. KA 3** a fol. 396 tal-process.

⁶ Ara il-Form L(3) a fol. 10 tal-process esebita bhala parti minn **Dok. RU1**.

⁷ Dan ir-rapport jinsab immarkat bhala **Dok. RU3** a fol. 42 sa 47 tal-process.

- v. Id-diretturi ddikjaraw illi l-kumpannija kellha diversi debituri, izda baqghu ma ppresentawx lista taghhom u tal-ammonti dovuti.

Ir-Ricevitur ikkonkluda illi :

"L-esponenti jhoss li hemm bzonn ta' stharrig ulterjuri u dan peress li d-diretturi tal-kumpannija xolta għadhom ma ppresentawx ir-rendikont dwar il-qaghda tal-kumpannija.

Mill-istharrig preliminari jirrizulta li d-diretturi tal-kumpannija xolta ma mxewx skond ir-regoli u ligijiet kif dettati mill-Kap 386, tul iz-zmien minn wara r-registrazzjoni tal-kumpannija sad-data tax-xoljiment, stante li ma ssottomettewx il-kontijiet u rapport lir-Registratur tal-Kumpanniji. Barra minn hekk l-istess diretturi naqsu milli jipprezentaw lill-Ufficjali Ricevitur u stralcjarju tal-kumpannija, dik l-informazzjoni necessarja sabiex huwa jkun jista' jizvolgi l-inkariku mogħi lilu u jmexxi l-process tal-istralc tal-imsemmija kumpannija l-quddiem.

Nuqqasijiet bhal dawn ma jwasslu ghall xejn hlief li jqanqlu suspecti kemm f'mohh l-istralcjarju, u ferm u ferm aktar f'mohh il-kredituri tal-kumpannija xolta. Ghadaqstant hemm bzonn li d-diretturi jagħtu rendikont dwar il-qaghda tal-kumpannija xolta, u nformazzjoni ohra dwar it-tmexxija tagħha."

B'nota tat-13 ta' Frar 2013, ir-Ricevitur informa ill-Qorti illi nonostante l-fatt illi kienu saru diversi tentattivi sabiex isir kuntatt maz-żewġ diretturi u li tinkiseb informazzjoni dwar il-kumpannija xjolta, inkluz bil-posta ordinarja u dik registrata, hadd ma kkomunika mieghu.

Ir-Ricevitur għamel referenza għal dawn id-dokumenti :-

- ittra registrata tat-2 ta` Marzu 2012 indirizzata lill-konvenut Alamango fl-indirizz tar-residenza tieghu⁸. Jirrizulta mill-*pink card* illi I-Alamango rcieva l-ittra fit-30 ta` Marzu 2012⁹ ;
- ittra registrata ohra wkoll datata 2 ta` Marzu 2012 indirizzata lill-konvenut Farrugia. Intbagħtu zewg kopji wahda fl-indirizz tar-residenza tieghu u l-ohra fl-indirizz mogħi għall-komunikazzjoni dwar affarijiet tal-kumpannija¹⁰. Jirrizulta mill-*pink card* illi Farrugia rcieva ittra fis-6 ta` Marzu 2012 u ittra ohra fis-7 ta` Marzu 2012¹¹.
- avviz ippubblikat fl-14 ta` April 2012 fil-gurnal ‘The Times’ sabiex kredituri ta` Smart Malta jersqu il-quddiem¹². Ebda kreditur ma għamel kuntatt.
- ittra bil-posta ordinarja tal-20 ta` Lulju 2012 indirizzata lill-konvenut Alamango¹³.
- ittra bil-posta ordinarja tal-20 ta` Lulju 2012 indirizzata lill-konvenut Farrugia¹⁴.
- ittra bil-posta ordinarja tal-20 ta` Settembru 2012 indirizzata lill-konvenut Alamango¹⁵.
- ittra bil-posta ordinarja tal-20 ta` Settembrtu 2012 indirizzata lill-konvenut Farrugia¹⁶.
- ittra tat-12 ta` Novembru 2012 ndirizzata lill-Av. Mark Attard Montalto fejn ir-Ricevitur bagħat javza illi dan kien l-ahhar avviz u li fin-nuqqas kien ser jiehu l-passi necessarji¹⁷.
- ittra tat-3 ta` Dicembru 2012 fejn Av Attard Montalto wiegeb lir-Ricevitur ghaz-zewg konvenuti illi dawn kienu lesti jikkoperaw¹⁸.

⁸ Esebita bhala **Dok. B** a fol. 207 u 208 tal-process.

⁹ Esebita bhala **Dok. C** a fol. 209 tal-process.

¹⁰ Esebita bhala **Dok. D** a fol. 210 u 211 u **Dok. F** a fol. 213 sa 214 tal-process.

¹¹ Esebita bhala **Dok. E** a fol. 212 u **Dok. G** a fol. 215 tal-process.

¹² Ara **Dok. L** a fol. 220 tal-process.

¹³ Esebita bhala **Dok. H** a fol. 216 tal-process.

¹⁴ Esebita bhala **Dok. I** a fol. 217 tal-process.

¹⁵ Esebita bhala **Dok. J** a fol. 218 tal-process.

¹⁶ Esebita bhala **Dok. K** a fol. 219 tal-process.

¹⁷ Esebita bhala **Dok. KA15** a fol. 16 a fol. 408 tal-process.

¹⁸ Esebita bhala **Dok. KA 20** a fol. 412 tal-process.

- email tas-6 ta` Dicembru 2012 li huwa baghat lill-Av. Attard Montaldo (kopja lill-konvenut Alamango) fejn sejjah laqgha fit-12 ta` Dicembru 2012 fl-Ufficċji tal-MFSA I-Imriehel¹⁹.
- email tal-11 ta` Dicembru 2012 li baghat il-konvenut lir-Ricevitur b`kopja lill-Av. Attard Montaldo u lill-konvenut I-iehor fejn kien hemm konferma li kien ser jattendi ghal-laqgha tat-12 ta` Dicembru 2012²⁰.
- email tas-17 ta` Dicembru 2012 li baghat il-konvenut Alamango dwar x`sehh tat-12 ta` Dicembru 2012²¹.
- email tas-17 ta` Dicembru 2012 li baghat il-konvenut Farrugia lir-Ricevitur fejn indika li kien sejjer jibghat I-informazzjoni kollha sa I-Erbgha 19 ta` Dicembru 2012²².
- email tas-27 ta` Dicembru 2012 fejn il-konvenut Alamango baghat jistaqsi jekk I-informazzjoni kenitx sottomessa. Il-konvenut Farrugia wiegeb illi kien qiegħed ma` huh sabiex jghalqu d-dokumentazzjoni kollha²³.
- fl-14 ta` Jannar 2013, ir-Ricevitur baghat javza illi kellu bzonn I-informazzjoni sabiex jissottometti r-rapport tieghu quddiem il-Qorti. Fin-nuqqas ma kienx ser ikollu triq ohra ghajr illi jinforma lill-Qorti dwar I-istat reali tal-affarijet. Il-konvenut Farrugia wiegeb li kien qiegħed barra minn Malta u talab ftit jiem ohra biex jipprezenta d-dokumentazzjoni.²⁴

Skont ir-Ricevitur, id-diretturi baqghu ma bagħtux I-informazzjoni rikjesta minnhom.

¹⁹ Esebita bhala **Dok. KA 19** a fol. 411 tal-process.

²⁰ Esebita bhala **Dok. KA 17** a fol. 409 tal-process.

²¹ Esebita bhala **Dok. KA 24** a fol. 416 tal-process.

²² Esebita bhala **Dok. KA 24** a fol. 416 tal-process.

²³ Esebita bhala **Dok. KA 23** a fol. 415 tal-process.

²⁴ Esebita bhala **Dok. KA 22** a fol. 414 tal-process.

III. Provi

Paul Scicluna²⁵ mid-Dipartiment tat-Taxxi (Taqsimma VAT) xehed illi Smart Malta kienet registrata biex thallas il-VAT b`effett mill-1 ta' Awissu 2007. Tneħhiet mir-registrazzjoni fil-31 ta' Mejju 2010. Kemm damet registrata, id-denunzji dejjem dahlu. Fuq il-kumpannija kienet imposta penali fl-ammont ta' €2,441.34.

Fil-**kontroezami** stqarr li ma hemm l-ebda taxxa dovuta. Il-penali kienet imposta ghaliex id-denunzji kienu prezentati tard. Ikkonferma li l-Kummissarju tat-Taxxi kien nieda skema ta` remissjoni sal-perijodu ta` Novembru 2013 fejn penali setghet tigi ridotta sa massimu ta' 80%.

Joseph Debono²⁶ mid-Dipartiment tat-Taxxi (Taqsimma Taxxi Interni) xehed illi mat-taqsimma tagħhom Smart Malta kienet registrata b`effett mit-22 ta' Awwissu 2007. Ikkonferma illi Smart Malta ma bagħitix il-formoli tat-taxxa għas-snin ta' stima ta` bejn l-2008 u l-2011 u ta` bejn l-2013 u l-2016. Tal-2012 kienet rifutata ghalkemm dahlet, mentri tal-2017 dahlet. Wara l-hatra tal-istralcjarju, il-formoli tat-taxxa bdew imorru għandu. Smart Malta għandha pendenzi fl-ammont ta' €17,272 (taxxa : €10,588 taxxa ; multi : €196 ; interassi : €6,488).

Fil-**kontroezami** stqarr illi l-ammonti reklamati huma kollha bbazati fuq stima mahduma mill-Kummissarju ghaliex la ma ntbagħtux il-formoli ma setax jigi kkalkolat x'ammont ta' taxxa kien realment dovut. Dawn l-istimi jaqghu biss meta jidħlu *r-returns*. Meta ma jibqghux l-istimi jaqghu ukoll l-interessi ghaliex jekk ma jkunx hemm taxxa dovuta, lanqas ma jkunu dovuti interassi.

Fisser illi ghalkemm il-kumpannija tinsab fi stadju ta' stralc jibqa` l-obbligu li jigu prezentati *t-tax returns*. L-obbligu li tintbagħat ir-return jieqaf biss meta jkunu dahlu l-formoli kollha kif mehtieg.

²⁵ Ara din ix-xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 298 sa 304, 432 sa 446 u 503 sa 505 tal-process.

²⁶ Ara din ix-xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 305 sa 328 u 506 sa 511 tal-process.

Dwar il-penali xehed illi dawn ma jaqghux. Pero` l-kumpannija għandha dritt tagħmel *objection*. Dan isir billi l-istralcjarju jimgħad formola appozita, fejn jindika liema snin qiegħed joggezzjoni dwarhom. Ir-riduzzjoni tal-penali hija diskrezzjoni tal-Kummissarju.

Qal illi d-Dipartiment huwa edott mill-fatt illi Smart Malta kienet giet xjolta giet xolta u li tinsab fi stat ta` stralc.

Joanna Bartolo²⁷ mill-Bank of Valletta plc xehdet illi Smart Malta kellha tlett kontijiet mal-bank bejn l-2007 u l-2009. Dawn ingħalqu kollha fit-28 ta' April 2009. Wieħed minn dawn il-kontijiet kien *business overdraft*. Billi l-ahhar transazzjoni kienet datata 25 ta' Marzu 2008, fit-8 ta' Ottubru 2009 il-kont kien meqjus mill-bank bhala *non operating* u nqaleb għal *recovery*. Il-kont jinsab taht il-kontroll tad-debt management unit tal-bank.

Kompliet tixhed illi l-bank kien kanonizzat bhala kreditur ta' Smart Malta fl-ammont ta' €6,097.24 ai termini tal-Art 166 tal-Kap 12²⁸. Il-bank għandu ipoteka generali favur tieghu.

Stqarret illi Smart Malta kellha zewg *current accounts*, wieħed li nghalaq fit-28 ta' April 2009 u l-iehor li nghalaq fit-8 ta' Ottubru 2009. Wieħed miz-zewg kontijiet kien *overdraft* ; minnu hargu seba` cheques. Mill-kont l-ieħor hargu tnax-il cheque. Kien hemm numru ta` cheques li kienu referred to drawer billi ma kienx hemm bizżejjed fondi depozitati biex ic-cheques ikun jistgħu jissarrfu. Ma setax jigi verifikat kemm minn dawn ic-cheques laħqu ssarrfu peress illi l-kontijiet ingħalqu.

Kompliet tghid illi fit-8 ta' Ottubru 2009 sar depozitu fil-*business overdraft account* fl-ammont ta' €6,381.33. Dan kien depozitu li sar mill-bank stess sabiex jingħalaq l-*overdraft account* u minflok jinqaleb għal *loan account*. Din hija procedura nterna tal-bank li tiffacilita l-kontroll tal-pagamenti.

²⁷ Ara din ix-xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 329 sa 352 u 447 sa 469 tal-process.

²⁸ Esebita bhala Dok. BOV 5 a fol. 349 tal-process.

P.L. Quentin Tanti²⁹ għar-Registratur tal-Kumpanniji kkonferma illi Smart Malta qatt ma pprezentat *annual returns* u *financial statements*.

Mario Magro³⁰ Kontrollur finanzjarju ta` Gutenberg xehed illi ghall-habta ta' Mejju 2007 il-konvenuti tkellmu ma` Gutenberg dwar xogħol zghir ta` stampar. Dak iz-zmien Smart Malta kienet għadha mhijiex registrata. Għal dan ix-xogħol harget fattura fl-ammont ta' Lm 100 u din thallset minnufih. Sar xi xogħol iehor ix-xahar ta' wara izda l-kont fl-ammont ta' €97.83 kien baqa' ma thallasx. Il-konvenuti pprezentaw ruuhhom bhala *sales and marketing directors* ta' Smart Malta u pprezentaw anke *business cards* meta l-kumpannija kienet għadha mhix registrata.

Kompli jixhed illi ftit taz-zmien wara l-konvenuti rega` kellmu lil Gutenberg din id-darba għal bicca xogħol ferm ikbar ghaliex kellha valur ta' €21,767.99. Gutenberg talbet depozitu ta' €5,182.86 li thallas f`zewg pagamenti f'Settembru 2007. Gutenberg stampat ix-xogħol u harget fattura.

Stqarr illi ntbagħtu kemm prospetti kif ukoll *reminders* izda ma kienx hemm twiegħiba. Gutenberg bagħtiet ittra legali li bhala effett tagħha sar pagament ta` €2,000. Kien propost *repayment programme* maqsum fuq tlett pagamenti. Pero` billi ma sarx hlas, Gutenberg kellha tibda proceduri fil-qorti sabiex tkun kanonizzata kreditrici ghall-bilanc dovut ta` €14,682.92 oltre l-imħax u spejjeż. Il-kawza Rik. Gur. Nru. 522/08 AF kienet deciza favur Gutenberg kontra Smart Malta fl-14 ta` Jannar 2009 mill-Prim'Awla tal-Qorti Civili.

Kompli jixhed illi in segwitu sar mandat ta' sekwestru ezekuttiv. Billi ghaddew erbgha u ghoxrin (24) mill-ezekuzzjoni tal-mandat u Smart Malta baqghet ma hallset xejn, Gutenberg ipprezentat kawza sabiex il-qorti tiddikjara x-xoljiment u l-istalc ta` Smart Malta.

²⁹ Ara din ix-xhieda u d-dokumenti esebiti a fol. 353 sa 376 tal-process.

³⁰ Ara l-affidavit esebit a fol. 378 sa 385 tal-process.

Magro xehed illi jinsab allarmat dwar il-fatt illi Smart Malta qatt ma pprezentat *annual returns* u *financial statements*.

Stqarr illi l-konvenuti bhala diretturi ta' Smart Malta ghamlu negozju, inkluz ma` Gutenberg, meta la kellhom hjiel ta` l-obbligi bazici taghhom qua diretturi, u lanqas hjiel tal-qaghda finanzjarja ta' Smart Malta. Il-konvenuti messhom kienu jafu illi ma kienx hemm mezzi biex Smart Malta thallas id-djun tagħha. Lanqas ma hadu prekawzjonijiet jew passi sabiex jevitaw illi jesponu lill-kredituri tagħhom għal riskji. Lanqas ma kkoperaw mal-istralcjarju.

Av. Kevan Azzopardi, bhala Ricevitur Ufficjali³¹, xehed illi huwa beda fil-kariga fil-15 ta' Frar 2012. Qablu kien hemm Joseph Spiteri Staines. Dan kien bagħat xi korrispondenza lill-intimati. Meta dahal fl-inkarigu, xehed illi huwa acceda ghall-file tal-istralc ta' Smart Malta, u billi ma ra l-ebda twegiba ghall-ittri li bagħat ir-Ricevitur ta` qablu, huwa beda jittenta jikkomunika mad-diretturi fejn talab mingħandhom informazzjoni dwar Smart Malta. Zamm laqgha magħhom fit-12 ta' Dicembru 2012 fejn indika lill-intimati l-informazzjoni li kien jehtieg mingħandhom. L-informazzjoni baqghet ma waslīx.

Kompli jixhed illi huwa zamm wkoll tlett laqghat tal-kredituri. L-ahhar wahda kienet dik ma` Gutenberg. Fil-laqgħa kien diskuss jekk setghux jittieħdu proceduri kontra l-intimati għal kummerc hazin.

Stqarr illi huwa pprova jiffacilita l-process anki mad-Dipartiment tat-Taxxi. Talab illi l-intimati jimtlew ir-returns izda ma sar xejn min-naha tagħhom.

Kompli jixhed illi :-

"Fost ir-ragunijiet ghalfejn qed nikkontendi li hemm provi dwar dan l-agir hazin tad-Diretturi, ai termini tat-316 tal-Att 386 huwa l-fatt illi d-Diretturi naqsu milli jipprezentaw kontijiet

³¹ Ara din ix-xhieda a fol. 389 sa 425 u 631 sa 634 tal-process.

finanzjarji tal-kumpanija ghas-snin li fiha kienet qieghda topera. B'dan il-mod huma ppregudikaw il-kredituri il-ghaliex ma tawhomx ic-cans illi jivverifikaw f'liema stat kienet il-kumpannija u madanakollu baqghu idejnu lil dawn il-kredituri u baqghu imexxu minghajr ma hadu l-ebda azzjoni huma minn jeddhom biex ipoggu l-kumpannija f'xi procedura ta' rkupru jew inkella ta' xoljiment. Minkejja li dawn kienu jafu l-istat tal-kumpannija pero' baqghu ghaddejjin minghajr ma jinfurmaw.

...

n-nuqqasijiet f'dan is-sens huma lampanti. Barra dawk in-nuqqasijiet, hemm in-nuqqasijiet illi xehedt dwarhom illi minkejja illi huma ddikajarw illi l-kumpannija kellha xi debituri u kellha tigbor il-flus u jiena bqajt ninsisti li jghadduli l-informazzjoni dwar il-flus li kellhom jigbru halli jiena nigbor il-flus u nkun nista' nhallas almenu in parte il-kredituri, dawn baqghu ma taw l-ebda informazzjoni dwar dan, la min huma l-kredituri, la minn fejn hareg id-dejn, la meta gie, la meta jiskatta d-dejn, baqghu ma taw l-ebda informazzjoni ta' xejn."

Zied jghid ukoll illi lanqas *financial statements* ma gew preparati u allura wasal ghall-konkluzjoni illi lanqas kotba tal-kumpannija ma kienu qeghdin jinzammu.

Fil-kontroezami, xehed illi meta huwa sar Ricevitur, huwa ha *handover tal-files* mingħand il-predecessur tieghu. Kellu laqghat mieghu u sahansitra ghaddielu d-dettalji tal-email account tieghu sabiex huwa bhala Ricevitur għid seta` jaccedi għal korrispondenza antika. Spiteri Staines ma tahx informazzjoni dwar laqghat li saru mal-intimati izda mill-korrispondenza ddeduca illi ghalkemm saru diversi tentattivi ta' laqghat effettivament ma kienet inzammet l-ebda wahda. Lanqas mill-file ma rrizulta li nzammu laqghat. Il-file kien fih biss l-ittri ta' Spiteri Staines u

ghalhekk kien hass il-htiega illi hu stess jibghat ghall-intimati sabiex jikseb l-informazzjoni li kienet nieqsa.

Mistoqsi jekk bhala Ricevitur kienx dejjem jagħmel uzu mill-istess *e-mail account*, spjega illi effettivament huwa għandu zewg *accounts* li t-tnejn kienu hemm sa minn mindu ha l-inkarigu u għadhom hemm sa llum. L-emails fl-istess *inbox*. B'referenza għall-email tal-15 ta' Jannar 2013 mibghuta minn Geoffrey Farrugia, xehed illi din l-email qatt ma waslet għandu ; dwar dan kien għamel verifikasi sew fl-*inbox* kif ukoll mad-dipartiment tal-IT u rrizulta illi din l-*e-mail* qatt ma waslet. Ikkonferma wkoll illi l-indirizz li fuqu ntbagħtet l-email huwa korrett.

Mistoqsi jekk hax xi passi dwar ir-remissionijiet fuq it-taxxa, stqarr illi kien għad hemm lok illi l-intimati jibbenefikaw minn riduzzjoni u biex dan isir trid timtela` formola appozita. Timtela` minnu għax għandu r-rappreżentanza tal-kumpannija. Din il-procedura baqghet ma giex inizjata ghaliex qatt ma waslet għandu mingħand l-intimati l-informazzjoni li kellu bzonn. In kwantu għas-sena meta l-kumpannija kienet qed topera, kellu jithejjha rendikont finanzjarju mill-awditi jew *accountants*. Kwantu għas-snin l-ohra ma kellux diffikulta` ghaliex ir-return tkun *nil* billi l-kumpannija waqfet topera. Kwantu għall-ammont dovut bhala VAT xehed illi jehtieg riedu jsiru verifikasi dwar kemm kien l-ammont realment dovut.

Il-konvenuti Steve Alamango³² u **Geoffrey Farrugia**³³ kien jahdmu flimkien fis-settur tal-IT u xtaqu jibnu negozju tagħhom f'dan is-settur. Minn hawn bdew Smart Malta għall-habta tal-2006/2007. Il-hsieb kien illi Smart Malta tippubblika rivista u sservi bhala sors ta' informazzjoni tal-IT gewwa Malta.

Alamango xehed illi meta dahlu għall-publikazjoni dak ghaliom kien settur “*totalment differenti*” minn dak illi kien jahdmu fi huma. Smart Malta kienet kostitwita ghaliex riedu jiprogettaw l-idea b'mod aktar professjonal, “*iktar stabbli*” u b'tali mod illi tkun “*long term project*”.

³² Ara din ix-xhied a fol. 472 sa 482 tal-process.

³³ Ara din ix-xhied a fol. 483 sa 497, 513 sa 628 u 635 sa 647 tal-process.

Huwa u Farrugia kienu t-tnejn azzjonisti u diretturi. Huwa kien s-*Sales and Marketing Director* waqt illi Farrugia kien aktar jiehu hsieb il-lat finanzjarju. Is-share capital kien ta` Lm 500. Dan kien ammont ckejken kemm jibdew joperaw.

Farrugia xehed illi dak iz-zmien huwa kelli impjieq fuq bazi *full-time*. Peress illi s-share capital ma kienx bizzej jed biex il-kumpannija topera, kien juza l-paga u l-flus tieghu li kien faddal sabiex jiffinanzja l-progett. B`dawk il-flus kienu qeghdin jithallsu l-kredituri. Qatt ma ghamel shareholders loan. Kien jaf illi l-versamenti li kien qed jagħmel fil-kumpannija ma kienx ser johodhom lura bhala *loan* izda kien ser isarrafhom eventwalment fi profitti. Mingħajr dawk il-cash injections, il-kumpannija ma kinitx timxi. Il-cash injections saru fuq medda ta' sitt xħur u f'ammont ta' madwar Lm 3,000. Dak iz-zmien kien emmen hafna fil-progett u ma rax ir-riskji.

Farrugia u Alamango fissru li r-rivista li kienet stampata għand Gutenberg harget darba biss. Kienu stampati 30,000 kopja li tqassmu door-to-door u mal-gurnali. Il-finanzjament tar-rivista kelli jigi direttament mir-reklami illi kien ser jidhru fir-rivista. Termini ta' pagament qatt ma gew iffissati u ghalkemm l-invoice kienet tħid illi l-hlas għar-reklam ried isir fi zmien tletin jum rari li thallsu fil-hin.

Farrugia xehed illi l-pjan originali kien illi r-rivista toħrog kull xahrejn, sitt pubblikazzjonijiet f'sena. Il-profitt ghalihom kelli jigu mir-reklamar. Kellhom diversi klijenti u kif jixħdu l-booking forms esebiti. Kien hemm ipprenota reklam f'edizzjoni wahda ; u min f'izjed, sahansitra gabu prenotazzjoni ta' reklam għal sentejn shah. Dan ir-reklamar kien rifless fl-ewwel edizzjoni tar-rivista. Huma kellhom long term plan għal din ir-rivista. Mir-reklamar kien ser ihallsu l-ispejjez inkluz dawk ta' Gutenberg. Il-kalkoli tagħhom kien juru illi minn dak illi kien ser idahħlu tar-riklami fl-ewwel rivista kien ser jigu breakeven u jkopru l-bilanc tal-ispejjez ta' Gutenberg.

Alamango xehed illi l-kumpannija ma kelliex introjtu iehor. Ma kienx hemm hsieb illi jieħdu *loan* jew *overdraft* sabiex ikopru l-pagamenti.

Farrugia fisser illi meta sar in-negoju ma' Gutenberg ma kienx hemm problemi finanzjarji. Dan kien negozju gdid u riedu jaraw kif ser jintlaqa'. Fil-fatt ir-rivista nblaqghet tajjeb u da parti ta' Mario Magro ta' Gutenberg deher illi ried jaughtihom fiducja, u kien heggighom biex imorru ghat-tieni harga.

Skont **Alamango** l-inkwiet finanzjarju inqala' wara l-pubblikazzjoni tar-rivista fl-ewwel edizzjoni tagħha. L-istampar tela' għal madwar Lm 9,000 li minnhom saru hlasijiet.

Mix-xhieda ta' **Farrugia** jirrizulta illi l-intimati hallsu biss Lm 3,000 mill-kont ta' Gutenberg.

Farrugia ighid illi ma kienx iffirms ftehim dwar il-modalita' tal-hlas ghalkemm ma' Gutenberg kellhom *gentleman's agreement* li l-hlas isir. Gutenberg kienu jafu li huma kienu għadhom zghar pero riedu jahdmu. Wara l-ewwel harga, bdew izidu fil-bookings tar-reklami għat-tieni pubblikazzjoni pero' kienu qegħdin jigbru biss depozitu fuq il-prezz tar-reklamar.

Skont **Alamango** meta gew ghall-istampar tat-tieni rivista raw illi kellhom problema ta' likwidita billi ma kinux qegħdin jithallsu tar-reklami. Huma avzaw lil Gutenberg u kellhom iwaqqfu l-istampar tat-tieni harga.

Farrugia stqarr illi kellhom klijenti illi kienu għamlu prenotazzjoni ta' reklamar għal numru ta' rivisti. Meta dawn raw illi t-tieni pubblikazzjoni ma kinitx ser toħrog, huma bdew isibuha aktar diffici li jħallsu. Gew f'salib it-toroq, fis-sens illi jekk ikomplu b'aktar hargiet, allura kienu ser jithallsu, jekk jieqfu, jispicaw ma jithallsux.

Skont **Farrugia** l-affarijiet ipprecipitaw meta f'temp ta' ftit xhur kienu rinfaccjati b'mandat ta' sekwestru. L-effett fuqhom ta' dan il-mandat kien negattiv ferm. Kellhom bzonn aktar zmien biex ihallsu ghaliex jekk ma jithallsux tar-reklami ma kellhomx likwidita` biex ihallsu lil Gutenberg. Sahaq illi kellhom klijenti illi riedu jaraw it-tieni edizzjoni

tohrog qabel ihallsu. Meta ma komplewx bit-tieni harga, tilfu l-kredibilita' u allura kient aktar difficli illi jithallsu. Din is-sitwazzjoni gabithom ghar-rkobbejhom. Stqarr illi l-mandat skatta wara li Gutenberg kienet informatha bid-diffikulta illi kellhom biex tohorg it-tieni edizzjoni.

Farrugia zied jghid illi ppruvaw jithallsu minghand id-debituri biex ihallsu l-kredituri u johorgu min-negoju minghajr inkwiet, izda fis-sitwazzjoni li sabu ruhhom fiha, kellhom iwaqqfu l-operat taghhom ghaliex bil-mandat *in vigore* ma setghu jaghmlu xejn. Saru diversi tentattivi sabiex jirkupraw flushom u rcevew anke pagamenti b'cheques, izda dawn ma setghux jissarrfu minhabba s-sekwestru. Ghalkemm grew wara l-klijenti biex jithallsu, qatt ma marru l-qorti maghhom.

Alamango esprima l-fehma illi fiz-zmien relativ ma kellhomx bizzejjed esperjenza u sahha biex jigbru flushom.

Farrugia spjega illi ma hasbux illi n-negoju kien ser jiehu din it-triq ghaliex f'mohhhom kellhom illi ser johorgu l-ewwel pubblikazzjoni u jithallsu. Biz-zmien tghallmu illi fin-negoju tendenzjalment in-nies ma jhallsux mill-ewwel. Stqarr illi kienet decizjoni ghaqlja li ma jmorrux għat-tieni harga biex ma jkomplux ikabbru "*il-gerha ghax ma niflhux għaliha*". Qal illi ma riedx li jinftiehem illi l-kumpannija kellha problema ta' likwidita' izda li sabu ruhhom f'sitwazzjoni fejn kien hemm hafna flus x'jingabru. Kieku dawn il-flus ingabru, il-kumpannija kienet issalva.

Sahaq illi l-kumpannija ma kellhiex problemi finanzjarji ghaliex kien hemm numru ta' *commitments* għal reklamar u allura kien ser jidħlu l-flus biex tigi *break even* mal-ispejjez. Il-problema kienet tigi li kieku komplew ikabbru n-nefqa ; għalhekk kien għaqli li ma tohrogx it-tieni edizzjoni. Li kieku nghataw ftit aktar zmien biex ihallsu ma kinux jaslu għal dak l-istat ; imbagħad bil-mandat, Smart Malta kellha twaqqaf l-operat tagħha.

Stqarr illi fiz-zmien illi l-kumpannija kienet ghada topera, id-dokumenti tagħha kien kollha għand l-*accountant*. Kien inkarikat

accountant fl-2012 wara li saret il-laqgha mar-Ricevitur. Huwa kien ipprova jsib *accountant* biss minhabba li l-kumpannija kienet falluta sab diffikulta'. Tkellem ma` certu Franco li kunjomu mhux cert hux Falzon. Ghalkemm ighid illi sar skambju ta' korrisponenza ma` dan Franco, ma gietx prodotta ebda evidenza ta' dan. Meta dan l-accountant ma kienx qieghed jikkopera, talab lil huh li huwa *accountant* sabiex jghinu.

Xehed illi mar-Ricevitur Spiteri Staines kellhom laqgha wahda. Ghalkemm ir-Ricevitur kien l-istralcjarju, huwa baqa` jaghmlu l-almu tieghu biex jigbor il-flus dovuti. Dik kienet wahda mir-ragunijiet ghaliex damu m'ghaddew l-informazzjoni lir-Ricevitur.

Stqarr illi ghall-ewwel esperjenza taghhom fin-neozju kienu pjuttost organizzati. Cahad illi d-dokumenti ma nghatawx ghaliex ma kienux qeghdin jinzammu kotba. Spjega illi hu bniedem ta' certu "pride" u allura ma xtaqx juri kemm kien hemm flus x'jingabru. Xtaq illi jaghmel l-almu tieghu biex jigbor lura kemm seta` flus qabel ma jipprezenta l-karti lir-Ricevitur. Ghalkemm ir-Ricevitur talabhom l-informazzjoni, id-dewmien kien sforz nuqqas ta' esperjenza, billi ma kienux jafu x'tip ta' informazzjoni u rapporti kellhom jissottomettu.

Alamango xehed illi ma kienx jaf x`kienu l-obbligi tieghu *una volta* illi l-kumpannija marret fi stralc ; lanqas li waslet għandu xi korrispondenza. Ikkonferma illi l-indirizz li ntuza ghall-korrispondenza huwa dak tar-residenza tieghu. Xehed illi ma jiiftakarx li ffirma l-*pink card* ; il-firma fuq il-*pink card* kienet differenti minn kif jiffirma s-soltu. Jiftakar illi kien qeghdin jircieu mingħand ir-Ricevitur u ppruvaw jaraw mal-avukat tagħhom x'seta' jsir.

Xehed illi qatt ma najoraw lir-Ricevitur. Ikkoperaw u ssottomettew kull informazzjoni illi kellhom. Huwa qatt ma kellu karti jew *accounts* ghaliex hu personalment qatt ma kellu dokumenti. Meta xehed illi ssottomettew l-informazzjoni kollha, ried ifisser illi l-kumpannija kienet pprovdiet l-informazzjoni mitluba ; biss la kien hu li hejja l-informazzjoni u lanqas ma kien hu li wassal l-informazzjoni għand ir-Ricevitur. Kull ma gie pprezentat sar fl-isem tagħhom it-tnejn. Kien Farrugia illi ha hsieb id-dokumenti u li, skont ma gallu, ipprezentahom.

Farrugia xehed illi Alamango ma kellux l-informazzjoni mehtiega ghaliex dejjem kien hu illi ha hsieb. Hu baghat l-informazzjoni kollha mitluba permezz ta' *e-mail* indirizzata lir-Ricevitur ; l-email kienet ikkorpjata lil Alamango u lill-Av. Attard Montalto. Qatt ma rcieva risposta lura dwar din l-e-mail ghalkemm qatt ma vverifika jekk l-informazzjoni kenitx waslet għand ir-Ricevitur.

Dwar il-fatt illi ma gewx prezentati *accounts* u *financial statements* xehed illi dak kien sforz il-fatt illi ma kienx jaf x'kienet titlob minnu l-ligi. Aktar tard wiegeb illi kien jaf li ried izomm il-kotba tal-kumpannija u li dawn zammhom, biss mid-data meta giet kostitwita l-kumpannija sa meta sar is-sekwestru ma lahqitx ghaddiet sena. Spjega wkoll illi xejn ma zammu milli jissottometti l-informazzjoni fil-hin ; dak kien biss kwistjoni ta' nuqqas ta' ko-ordinazzjoni. Lanqas ma kien jaf illi seta' jikseb l-ghajnuna tar-Ricevitur biex jithallas mingħand id-debituri ta' Smart Malta.

Stqarr illi minuti tal-laqghat tad-diretturi qatt ma nzammu ghaliex hu u Alamango kienu jiltaqghu kuljum, u kollox sar b'mod informali. Kull komunikazzjoni kienet tasal għand Alamango ghaliex kienu juzaw l-indirizz tad-dar tieghu. Qabel sari l-mandat ta' sekwestru ma nghata ebda preavviz, u ma kien hemm ebda komunikazzjoni. Kienu jircieu biss *statement* tal-bilanc li kien għadu dovut. Qabel sar il-mandat, kienu qegħdin jitkellmu ma` Gutenberg dwar it-tieni harga. Huma dejjem riedu jħallsu.

Zied jghid illi waqt illi seta` jagħti lir-Ricevitur lista ta' l-kredituri u tad-debituri, ma setax jagħti l-management accounts ghaliex *accountant* ma kellhomx. Huwa fehem illi kelli jghaddi kull informazzjoni, u mhux semplicement lista tal-kredituri u tad-debituri biex ir-Ricevitur jahdem fuqha u jirkupra l-flus.

Xehed illi gabar xi ftit tal-flus anki jekk mhux ammonti kbar. Il-flus li ngabru ntuzaw biex thall-su xi krediti fosthom imal-bank. Il-bqija gew depozitati flejjes il-bank biex jithallas il-kreditu ma' Gutenberg. Ma kienx jaf li l-hlasijiet li rcieva kelli jghaddihom lir-Ricevitur. B'kollox ingabru Lm2,000.

Stqarr li Smart Malta damet topera biss ghal xi sitt xhur.

Xehed illi flimkien ma` huh Christopher Farrugia (li huwa *accountant*) thejjiet lista ta' debituri u kredituri. Fil-fatt kien hemm kreditur wiehed biss li kien Gutenberg. Huwa personalment hallas għass-saldu lill-kredituri privileggjati u cioe` il-bank u d-Dipartiment tat-Taxxa.

Ipprezenta kopja ta' rapport intitolat "Report on Dissolution and Winding Up of Smart Malta ICT Ltd C41884"³⁴. Ikkonferma li l-informazzjoni dwar Smart Malta ntbagħtet lir-Ricevitur. Ipprezenta wkoll kopja ta' e-mail datata 15 ta' Jannar 2013³⁵.

IV. L-Art 316 tal-Kap 386

L-attur qiegħed isejjes l-azzjoni tieghu kollha kemm hi fuq l-Art 316 tal-Kap 316 li jaqra hekk :-

(1) *Id-disposizzjonijiet ta` dan l-artikolu japplikaw meta kumpannija tkun giet xolta u tkun insolventi u jkun jidher li persuna li kienet direttur tal-kumpannija kienet taf, jew kellha tkun taf qabel ix-xoljiment tal-kumpannija, li ma kienx hemm prospett xieraq li l-kumpannija setghat tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha.*

(2) *Il-qorti, fuq ir-rikors tal-istralcjarju ta` kumpannija li ghaliha japplika dan l-artikolu, tista` tiddikjara li persuna li kienet direttur kif imsemmi fis-subartikolu (1) tkun responsabbi li tagħmel **pagament favur l-attiv tal-kumpannija kif il-qorti jidhrilha xieraq.***

³⁴ Esebit bhala Dok. GF1 a fol. 494 sa 497 tal-process.

³⁵ Esebita bhala Dok. GFS a fol. 621

(3) *Il-qorti ma għandhiex tilqa` rikors taht dan l-artikolu jekk tkun sodisfatta li l-persuna li kienet direttur **kienet taf** li ma kienx hemm prospett xieraq li l-kumpannija setghet tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha u skont dan tkun hadet kull pass li kellha tiehu sabiex tnaqqas it-telf potenzjali ghall-kredituri tal-kumpannija.*

(4) *Għall-finijiet tas-subartikoli (2) u (3), il-fatti li direttur ta` kumpannija għandu jkun jaf jew jaccerta ruhu minnhom, il-konkluzjonijiet li għandu jilhaq, u l-passi li għandu jiehu huma dawk li jkunu magħrufa jew accertati, jew li jintlahqu jew jittieħdu, minn persuna li b`mod ragonevoli tkun **diligenti** li jkollha kemm -*

(a) *it-tagħrif generali, hila u esperjenza li b`mod ragonevoli jkunu mistennija minn persuna li tmexxi l-istess funzjonijiet kif jitmexxew minn jew mogħtija lil dak id-direttur fir-rigward il-kumpannija ;*

kif ukoll

(b) *it-tagħrif generali, hila u esperjenza li għandu d-direttur.*

(5) *Għall-finijiet ta` dan l-artikolu, direttur jinkludi persuna li skont id-direzzjoni jew istruzzjonijiet tagħha d-diretturi tal-kumpannija normalment jagħixxu.*

(enfasi u sottolinear ta` din il-Qorti)

Fit-test bl-Ingliz, id-disposizzjoni taqra hekk :-

(1) *The provisions of this article shall apply where a company has been dissolved and is insolvent and it appears that a person who was a*

director of the company knew, or ought to have known prior to the dissolution of the company that there was no reasonable prospect that the company would avoid being dissolved due to its insolvency.

(2) *The court, on the application of the liquidator of a company to which this article applies, may declare the person who was a director referred to in subarticle (1) liable to make a payment towards the company's assets as the court thinks fit.*

(3) *The court shall not grant an application under this article if it is satisfied that the person who was a director knew that there was no reasonable prospect that the company would avoid being dissolved due to its insolvency and accordingly took every step he ought to have taken with a view to minimising the potential loss to the company's creditors.*

(4) *For the purposes of subarticles (2) and (3), the facts which a director of a company ought to know or ascertain, the conclusions which he ought to reach and the steps which he ought to take, are those which would be known or ascertained, or reached or taken, by a reasonably diligent person having both -*

(a) *the knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of a person carrying out the same functions as are carried out by or entrusted to that director in relation to the company ; and*

(b) *the knowledge, skill and experience that the director has.*

(5) *For the purposes of this article, "director" includes a person in accordance with whose*

directions or instructions the directors of the company are accustomed to act.

Jidher illi l-mudell ta` din id-disposizzjoni kien l-**Art 214 tal-Insolvency Act 1986** tar-Renju Unit, ghalkemm il-legislatur Malti ma ttrasportax fil-ligi tagħna d-disposizzjoni tal-ligi Ingliza fl-intier tagħha.

Għall-fini tad-decizjoni tal-lum, tajjeb li jigi osservat illi l-Art 316 jagħmel parti mill-Kapitolo V tal-Kap 386 li jittratta dwar *reati qabel xoljiment jew waqt l-istralc*. Tajjeb jingħad ukoll li fil-kaz tal-Art 316 il-legislatur ma stabilixxa l-ebda piena kriminali jekk jirrizulta ppruvat dak li tghid id-disposizzjoni. Mhux hekk għamel il-legislatur fil-kaz tal-kummerc bi frodi (Art 315) ghaliex hemm impona piena kriminali. L-istess għamel fil-kaz ta` disposizzjonijiet ohra fl-istess kapitolu.

V. **Locus Standi**

Fis-sentenza ta` l-Prim` Awla tal-Qorti Civili tat-12 ta` Novembru 2007 fil-kawza fl-ismijiet **Valle Del Miele Limited vs Wallace Fino et** ingħad illi sabiex ikun hemm applikazzjoni tal-Art 315 u 316 tal-Kap 386, kumpannija trid tkun fil-process ta` stralc :-

Din il-Qortigia ittrattat dan il-punt fil-kawzi "Theuma vs Cachia", deciza fl-14 ta` Ottubru, 2004, u "Hi-Timber Co. Ltd vs Baldacchino et", deciza fil-15 ta` Dicembru, 2005, u gie osservat li, fil-waqt li l-att tal-1995 Dwar il-Kumpaniji (Kap. 386) jaġhti rimedju kontra agir abbuziv jew "hazin" tad-diretturi, dan irid jintalab fil-kuntest ta` proceduri ta` stralc kontra l-kumpanija. Fil-kawza deciza l-ahhar din il-Qorti kienet għamlet dawn l-observazzjonijiet :

"Fil-fatt l-artikolu 316 jiddisponi illi l-Qorti tista` tagħmel dikjarazzjoni ta` responsabilita` personali, mingħajr ebda limitazzjoni, "meta kumpanija tkun giet xolta u tkun insolventi u

jkun jidher li persuna li kienet direttur tal-kumpanija kienet taf, jew kellha tkun taf qabel ix-xoljiment tal-kumpanija, li ma kienx hemm prospett xieraq li l-kumpanija setghet tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha". Hekk ukoll hija l-posizzjoni fl-Ingilterra minn fejn ahna adattajna l-ligi l-gdida dwar il-kumpaniji.

Fil-ktieb "Farrar's Company Law" (Edit. 1998 pag. 739) jingħad li biex direttur jinsab responsabbi ta' "wrongful trading":

"The conditions are that the company has gone into insolvent liquidation, and it appears that the company continued trading after a point in time before the commencement of the winding up when the director knew or ought to have concluded that there was no reasonable prospect that the company would avoid going into insolvent liquidation";

...

Fin-nuqqas ta' talba għal istralc, il-Qorti, pero', ma tistax tipprocedi b'dan il-mod mitlub. Dan kollu japplika wkoll għal dan il-kaz. L-awtrici Brenda Hannigan fil-ktieb tagħha "Company Law" (Butterworths Edit. 2003) tesprimi l-istess opinjoni. Hi tibda it-trattat tagħha fuq ir-responsabilitajiet tad-diretturi billi tħid (f'pagina 837) li :

"In addition to the formal processes of dealing with the insolvent company, whether through liquidation, administration, etc, the collapse of the company is also the time when the conduct of the directors (and officers) of the company will be reviewed".

Aktar 'I quddiem, l-istess awtrici tindika l-kondizzjonijiet li jridu javveraw ruhhom qabel

ma direttur ta` kumpanija jista` jinstab responsabqli ta` "wrongful trading". L-istess bhal ma jinghad fil-ktieb "Farrar's Company Law" aktar qabel kwotat, hi wkoll tinnota li l-ewwel kondizzjoni hi li "the company has gone into insolvent liquidation" (pagina 844). Dan hu hekk ghax qabel ma jigi dikjarat li kumpanija hija insolventi, mhux lecitu li wiehed imur wara l-corporate veil u jitlob sodisfazzjon ghall-kreditu tieghu direttament minghand id-diretturi personalment."

Fid-decizjoni li nghatat fil-kawza fl-ismijiet **Brian Theuma vs Chris Cachia pro et noe** deciza fl-14 ta` Ottubru 2004, inghad illi :

Ghalkemm l-agir lamentat jista` jwassal ghal dikjarazzjoni ta` responsabilita` personali ta` direttur, tali responsabilita` personali tista` tigi dikjarata biss waqt li kumpanija tkun fi process ta` stralc, u dana a tenur tal-artikolu 315 u 316 tal-Att tal-1995 Dwar il-Kumpaniji (Kap. 386).

Fl-istess sens kienet id-decizjoni tal-Qorti tal-Appell tal-14 ta` Mejju 2010 fil-kawza fl-ismijiet **Dottor Andrew Borg Cardona noe vs Victor Zammit et.**

Minn qari tal-Art 316, jirrizulta li l-azzjoni trid tkun intavolata mill-istralcjarju.

Fil-Pag 739 ta` **Farrar's Company Law** (Edit. 1998) jinghad hekk dwar *wrongful trading* -

"The conditions are that the company has gone into insolvent liquidation, and it appears that the company continued trading after a point in time before the commencement of the winding up when the director knew or ought to have concluded that

there was no reasonable prospect that the company would avoid going into insolvent liquidation."

Fis-sentenza li tat il-Prim `Awla tal-Qorti Civili (kif presjeduta) fil-15 ta` Dicembru 2016 fil-kawza fl-ismijiet **Brian Tonna noe vs Luciano Rotondi et** kien affermat illi :-

Huwa car li d-disposizzjoni tapplika meta kumpannija tkun giet xolta, u tkun insolventi, u jkun jidher li persuna li kienet direttur kienet taf, jew kellha tkun taf, qabel ix-xoljiment tal-kumpannija, li ma kienx hemm prospett xieraq li l-kumpannija setghet tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha.

*Fis-sentenza li tat fil-25 ta` Ottubru 2013 fil-kawza **"Electronic Products Limited vs Emanuel Micallef et"**, il-Qorti tal-Appell qalet :-*

...

din il-Qorti tirrileva illi l-kuncett ta` kummerc bi frodi jinsab deskrift fl-Artikolu 315 tal-Kap. 386 tal-Ligijiet ta` Malta, cioe`, l-Att dwar il-Kumpaniji, waqt li l-kuncett ta` kummerc hazin huwa deskrift fl-Artikolu 316 tal-istess Kap. 386. Skont dawn l-artikoli, ikun hemm kummerc bi frodi meta jkun jirrizulta li xi negozju tal-kumpanija jkun tmexxa bil-hsieb ta` frodi ta` kredituri tal-kumpanija jew ta` kredituri ta` xi persuna ohra jew bil-ghan ta` frodi, filwaqt li jkun hemm kummerc hazin meta persuna li kienet direttur ta` kumpanija tkun agixxiet filwaqt li tkun taf, jew kellha tkun taf qabel ix-xoljiment tal-kumpanija, li ma kienx hemm prospett xieraq li l-kumpanija setghet tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha. Dawn l-artikoli tal-ligi Maltija gew meħuda kelma b`kelma mil-ligi Ingliza li tirregola x-xoljiment tal-kumpaniji (The

Insolvency Act, 1986), u l-artikoli ekwivalenti fil-ligi Ingliza huma l-Artikolu 213 ('fraudulent trading'), u l-Artikolu 214 ('wrongful trading').

Iz-zewg kuncetti ta` kummerc bi frodi u kummerc hazin jixxiebhu, bid-differenza tkun li f`kaz ta` kummerc bi frodi irid jirrizulta li kien hemm il-hsieb li jigu ppregjudikati l-kredituri tal-kumpanija. F`kaz li jirrizulta kummerc bi frodi jew hazin, il-ligi tkontempla it-tnehhija tar-responsabilita` limitata tad-diretturi, bir-responsabilita` personali taghhom tkun kompluta u ampia f`kaz li jirrizulta kummerc bi frodi."

L-azzjoni skont l-Art 316 tista` ssir biss b`rikors ta` l-istralcjarju.

Fil-kaz tal-lum, il-procediment kien inizjat fil-waqt illi Smart Malta kienet tinsab fi stadju ta' stralc, wara li kienet dikjarata xjolta mill-qorti. Il-kawza kienet promossa mill-istralcjarju kontra dawk li kienu z-zewg diretturi ta' Smart Malta.

VI. Responsabilita` tad-diretturi

Skont l-**Art 316(1) tal-Kap 386**, il-prova tar-responsabbilta` tad-diretturi li kumpannija kienet tinsab fi stat ta` insolvenza (kif mifhum fil-ligi tagħna) tistrieh fuq zewg elementi :-

i. il-persuna kienet direttur tal-kumpannija;

u

ii. kienet taf, jew kellha tkun taf qabel ix-xoljiment tal-kumpannija, li ma kienx hemm prospett xieraq li l-kumpannija setghat tevita x-xoljiment minhabba l-insolvenza tagħha.

Fil-kaz tal-lum mhux kontestat illi I-konvenuti kienu I-uniċi diretturi ta' Smart Malta.

L-**Artikolu 136A tal-Kap 386** jistabilixxi d-dmirijiet **generali** tad-diretturi ta` kumpannija.

L-Art 136(1) jimponi fuq kull direttur I-obbligu “*li jaġixxi b’onestà u bona fide fl-aħjar interassi tal-kumpannija*”.

Issir referenza għas-sentenza fil-kaz ta` **Howard v Herrigel** [1991(2) SA 660 (A)] fejn ingħad :

“At common law, once a person accepts appointment as a director, he becomes a fiduciary in relation to the company and is obliged to display the utmost good faith towards the company and in his dealings on its behalf. That is the general rule and its application to any particular incumbent of the office of director must necessarily depend on the facts and circumstances of each.”

Għar-rigward tat-tieni element, trid issir il-prova dwar jekk :-

- i. kienux jafu illi I-kumpannija kienet tinsab fi stat ta' insolvenza;
- ii. kellhomx ikunu jafu a priori illi ma kienx hemm prospett xieraq illi I-kumpannija tevita x-xoljiment tagħha minhabba insolvenza.

Il-legislatur iddelineja l-grad ta' għarfien mistenni.

Minn qari tal-Art 316(4) jidher illi direttur għandu jagixxi bhala persuna diligenti illi għandha :

(a) *it-taghrif generali, hila u esperjenza li b`mod ragonevoli jkunu mistennija minn persuna li tmexxi l-istess funzionijiet kif jitmexxew minn jew moghtija lil dak id-direttur fir-rigward il-kumpannija ;*

kif ukoll

(b) *it-taghrif generali, hila u esperjenza li għandu d-direttur.*

Dawn il-kwalitajiet huma kumulattivi u mhux alternattivi għal xulxin.

Tajjeb jingħad illi waqt illi fil-kaz ta' *fraudulent trading* jehtieg issir il-prova illi direttur kellu intenzjoni frawdolenti, fil-kaz ta' *wrongful trading* mhux mehtiega din il-prova.

Għall-fini tal-prova ta` kummerc hazin, jissussistu t-test soggettiv u dak oggettiv.

Andrew Keay u Peter Walton fil-ktieb '**Insolvency Law Corporate and Personal** (4th Edition, Lexis Nexis, pg. 657) ighidu :-

"The objective test provides that in the course of assessing a claim made against a director courts must consider what a director ought to know or ascertain, the conclusions which ought to be reached and the steps which the director ought to take and evaluate and whether the steps the director took were those which a reasonably diligent person would have taken. The reasonably diligent person who is used here is one who has the general knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of a person who carries out the same functions as are carried out

by the director subject to proceedings. The provision then goes on to introduce the subjective element by referring to things that are specific to the respondent director, namely his or her general knowledge, skill and experience. It must not be thought that these two tests, in any way lessen the responsibility of a director who is not very experienced and who does not have the knowledge of the reasonable director. Every director must not only meet the standard relevant to his or her experience, but also the standard of a reasonably diligent director. Where persons are given specific, specialized roles, such as the 'sales director' or 'finance director', then special skills must be expected of that person. ... The upshot is that a director's efforts, or lack thereof, will be assessed in conjunction with the two tests, and the director has to attain the higher of the standards set by the tests. The consequence is that where directors attain the standard of a reasonable person who undertakes their functions in relation to their companies, but they fail to conduct themselves in such ways as would be expected of persons with their knowledge, skill and experience, they could be held liable under section 214. Likewise, if directors act according to the standards of their knowledge, skill and experience, but they fail to have conducted themselves accordingly to how a reasonable person would have conducted himself or herself, they will be liable."

Fil-kaz ta` **Grant & Anor v Ralls & Ors (Re Ralls Builders Ltd**
[2016] EWHC 234), **Snowden J** osserva illi:

"Whilst the question of whether a director knew that there was no reasonable prospect of the Company avoiding an insolvent liquidation is a question of (subjective) test, the question of whether the director ought to have concluded that this was so is an objective question. In that

respect, section 214 (4) of the 1986 Act provides that the facts which the director ought to know, the conclusions which he ought to reach, and the steps which he ought to take, are those which would be known, reached or taken by a reasonably diligent person having the general knowledge, skill and experience that may reasonably be expected of a person carrying out the same functions as those of the director, and the general knowledge, skill and experience that that director in fact has."

Għandha tvinci l-presunzjoni illi kull direttur għandu tal-inqas grad baziku ta' għarfien, hila u esperjenza.

Fil-kaz in re **Produce Marketing Consortium Ltd** ([1989] 5 BCC), **Knox J** osserva illi:

"... the requirement to have regard to the functions to be carried out by the director in question, in relation to the company in question, involves having regard to the particular company and its business. It follows that the general knowledge, skill and experience postulated will be much less extensive in a small company in a modest way of business, with simple accounting procedures and equipment, than it will be in a large company with sophisticated procedures.

Nevertheless, certain minimum standards are to be assumed to be attained. Notably there is an obligation laid on companies to cause accounting records to be kept which are such as to disclose with reasonable accuracy at any time the financial position of the company at that time (Companies Act 1985, s 221(1) and (2)(a)).^[1] In addition directors are required to prepare a profit and loss account for each financial year and a balance sheet as at the end of it (Companies Act 1985, s 227(1)

and (3)).^[2] Directors are also required, in respect of each financial year, to lay before the company in general meeting copies of the accounts of the company for that year and to deliver to the registrar of companies a copy of those accounts ...

The knowledge to be imputed in testing whether or not directors knew or ought to have concluded that there was no reasonable prospect of the company avoiding insolvent liquidation is not limited to the documentary material actually available at the given time. This appears from s. 214(4) which includes a reference to facts which a director of a company ought not only to know but those which he ought to ascertain, a word which does not appear in subs. (2)(b). In my judgment this indicates that there is to be included by way of factual information not only what was actually there but what, given reasonable diligence and an appropriate level of general knowledge, skill and experience, was ascertainable."

Jehtieg illi l-grad ta' gharfien jitqies fid-dawl tal-operat generali tal-kumpannija. Ghalhekk il-Qorti għandha tagħmel l-apprezzament tagħha, wara li tkun qieset il-kaz fuq il-merti tieghu.

Fil-Palmer's Corporate Insolvency Law (Sweet and Maxwell, Vol. 1, pg. 1256), kien osservat hekk :-

"The court is thus required to arrive at a conclusion as to the appropriate conduct and acumen of a hypothetical person assuming him to have possessed in combination the levels of general knowledge, skill and experience which objectively he ought to have possessed in view of the position held."

VII. Limitazzjoni

Meta tigi nvokata l-applikazzjoni tal-Art 316(1), id-diskrezzjoni tal-Qorti illi tilqa' t-talba u tagħmel dikjarazzjoni a tenur tal-Art 316(2), hija limitata bl-Art 316(3). Għalhekk m'ghandha ssir l-ebda dikjarazzjoni fl-ambitu tal-Art 316(1), jekk il-qorti tkun sodisfatta illi fiz-zmien qabel ix-xoljiment minhabba insolvenza, id-diretturi jkunu hadu kull pass mehtieg sabiex jitnaqqas it-telf potenzjali ghall-kredituri tal-kumpannija.

Sec 214 tal-Insolvency Act 1986 Ingla titlob mill-istralcjarju illi jiddetermina z-zmien partikolari meta d-diretturi kellhom ikunu jafu illi ma kienx hemm prospett xieraq illi jkun evitat ix-xoljiment tal-kumpannija minhabba inabilita` tagħha li thallas id-djun tagħha. Mhijiex mehtiega data preciza ; bizzejjed tkun approssimattiva u li tkun tirrifletti zmien meta kien evidenti li l-kumpannija kienet insolventi.

Meta l-legislatur addotta dan it-test fl-Art 316 tal-Kap 386 ghazel illi jagħti interpretazzjoni aktar wiesħha għar-rekwizit taz-zmien tant li ma ttrasportax il-frazi "*at some time before the commencement of the winding up of the company*" li tirrizulta f`Sec 214 tal-Insolvency Act 1986.

L-istralcjarju mhux obbligat illi jindika zmien partikolari minn meta d-direttur kelli jkun edott mill-fatt illi x-xoljiment ikun sar inevitabbi.

VIII. Id-difiza tad-diretturi

Fi procediment promoss abbazi tal-Art 316 id-diretturi jistgħu biss iressqu difiza wahda, u cioe` illi juru li mindu saru jafu li l-kumpannija kienet tinsab fi stat ta' insolvenza, hadu kull prekawzjoni possibbli sabiex inaqqsu telf potenzjoni ghall-kredituri. Il-piz ta' din il-provi jinkombi fuq id-diretturi.

Stabbilit il-grad ta' gharfien, il-qorti trid tezamina jekk kienx hemm prospett xieraq illi jigi evitat xoljiment minhabba insolvenza. Dan l-ezami jrid jiehu in konsiderazzjoni numru ta' fatturi bhal : pressjoni mill-kredituri, nuqqas ta' likwidita', nuqqas ta' sostenn finanzjarju, telf ta' xogħol u kuntratti, diffikulta` illi l-kumpanija tithallas mingħand id-debituri tagħha.

Tajjeb jingħad illi l-Art 316 ma joffrix linji gwida dwar prekawzjonijiet li huma mistennija jittieħdu.

Andrew Keay u Peter Walton, fil-pag 660 ta` **Insolvency Law Corporate and Personal**, *op cit.*, ighidu hekk :-

*"The critical issue is what constitutes 'every step?' It is not possible to formulate a list of steps that can be guaranteed to save directors from liability; it will be a matter solely for court discretion. However, seeking and putting into effect the advice of appropriate professionals might constitute a fair approach to take; it will be a matter solely for court discretion. However, seeking and putting into effect the advice of appropriate professionals might constitute a fair approach to take as there are cases that indicate that courts may take into account the fact that the directors have taken professional advice (*Re Hawkes Hill Publishing Co Ltd* (...); *Re Ralls Builders Ltd* (...). But it must be emphasized that doing this or taking other actions will not necessarily provide a good defence. It will very much depend on the circumstances and the view that a court takes of what has been done."*

Andrew Muscat fil-Pag 284 ta` **Principles of Maltese Company Law** (MUP : 2007) jikteb hekk :-

"An essential feature of the wrongful trading provisions is that liability is attracted not by

mismangement leading the company to insolvency, but by the failure – “when the writing is on the wall” - to take appropriate steps to minimize the potential loss to creditors. This area of law therefore scrutinises, and penalises, only such conduct as takes place after the time when the director realises or ought to have realised that there was no reasonable prospect of the company avoiding dissolution due to its insolvency.”

Il-Qorti tagħmel referenza ghall-kaz Ingliz in re **Rubin vs Gunner** ([2004] EWHC 316 (Ch), [2004] BCC 684), *The Rod Gunner Organisation Limited* (“RGO”).

F`dak il-kaz, il-kumpannija in kwistjoni kienet kostitwita u bdiet topera f'Dicembru 1996. Bejn iz-zmien meta giet inkorporata u l-bidu tal-1998, RGO dejjem hadmet b'telf. Lejn it-tmien tal-1997 RGO bdiet diskussjonijiet sabiex tikseb finanzjament. Il-ftehim intlaħaq fl-1998. RGO kompliet topera u *man mano* kompliet tkabbar id-dejn tagħha.

Fid-decizjnoni tieghu, **Etherton J** qal hekk :

“I accept the Respondents' analysis of the position during this period. In short, I find that, although RGO was insolvent by April 1998, the Respondents had a genuine and reasonable belief, during the period prior to 15 October 1998 (albeit diminishing substantially in reasonableness from the end of September 1998), that Mr Stables would provide sufficient funding for RGO to avoid the company going into insolvent liquidation.”

Lewison J, fil-kaz in re **Hawkes Hill Publishing Co. Ltd.** ([2007] BCC 937) għamel din l-osservazzjoni :

“It is important at the outset to be clear about the relevant question. The question is not whether the

directors knew or ought to have known that the company was insolvent. The question is whether they knew or ought to have concluded that there was no reasonable prospect of avoiding insolvent liquidation."

Fil-kaz in re **C S Holidays Ltd** [1997] 1 WLR, **Chadwick J** osserva hekk :-

"The companies legislation does not impose on directors a statutory duty to ensure that their company does not trade while insolvent; nor does that legislation impose an obligation to ensure that the company does not trade at a loss. Those propositions need only to be stated to be recognised as self-evident. Directors may properly take the view that it is in the interests of the company and of its creditors that, although insolvent, the company should continue to trade out of its difficulties. They may properly take the view that it is in the interests of the company and its creditor that some loss-making trade should be accepted in anticipation of future profitability. They are not to be criticised if they give effect to such law."

Fil-kaz ta` in re **Ralls Builders Ltd** op. cit. inghad :-

"As an initial observation, it is important to note that the fact that a company is insolvent (on a balance sheet or cash-flow basis) and carried on trading does not mean that a director even one with knowledge of that fact – will be liable for wrongful trading if the company fails to survive. Many companies show a balance-sheet deficit from time to time, but nevertheless have every real prospect of trading out of that position or otherwise recovering from the deficiency and thereby avoiding an insolvent liquidation. (See

*also **BNY Corporate Trustee Services Limited vs Eurosail**). Likewise, trading companies often suffer cash flow difficulties and fail to pay their creditors on time, but are able to overcome that cash-flow insolvency by (for example) selling an asset or raising external finance on the security of their assets."*

Jekk id-diretturi jkomplu għaddejjin bin-negozju sa punt fejn huwa evidenti illi l-kumpannija tkun miexja lejn ix-xoljiment minhabba insolvenza, allura jkun jinkombi fuqhom il-piz tal-prova sabiex juru li n-negozju baqa' għaddej biex jitnaqqas il-potenzjali riskju ghall-kredituri.

F'azzjoni bhal dik ta' llum il-qorti hija msejha sabiex tagħmel analizi attenta tac-cirkostanzi kollha tal-kaz.

Fl-istess waqt, il-qorti tkun trid tqis b`kawtela dawk id-decizjonijiet li jkunu ttieħdu in *buona fede* izda fuq skorta ta' informazzjoni li ma tkunx korretta.

Terga ` ssir referenza ghall-insenjament ta' **Lewison J** fil-kaz ta` **Hawkes Hill** (*op. cit.*) fejn ingħad :-

"Accepting as I do that the directors ought to have known that the company was insolvent, it still leaves open the question: did they know (or ought they to have concluded) that there was no reasonable prospect that the company would avoid an insolvent liquidation? The answer to this question does not depend on a snapshot of the company's financial position at any given time; it depends on rational expectations of what might hold. But directors are not clairvoyant and the fact that they fail to see what eventually comes to pass does not mean that they are guilty of wrongful trading.

...

Of course it is easy with hindsight to conclude that mistakes were made. An insolvent liquidation will almost always result from one or more mistakes. But picking over the bones of a dead company in a courtroom is not always fair to those who struggled to keep going in the reasonable (but ultimately misplaced) hope that things would get better."

Fil-kaz in re **Continental Assurance Company of London plc** ([2001] BPIR 7330), **Parker J** laqa' l-evidenza li gabu d-diretturi fejn urew illi kienu naqqsu l-attivita' kummercjali ghal wahda minima u kawta, u waqqfu n-negozju totalment meta rrizulta illi l-kumpannija kienet insolventi.

Parker J ghamel dawn l-osservazzjonijiet :-

"106. *In my opinion it would be an extraordinarily harsh result if the directors in this case were liable for wrongful trading. None of the previous cases in which directors have been held to be liable has been remotely like this one. Typically, there have been cases in which the directors closed their eyes to the reality of the company's position, and carried on trading long after it should have been obvious to them that the company was insolvent and that there was no way out for it. In those cases the directors had been irresponsible, and had not made any genuine attempt to grapple with the company's real position.*

107. *In the present case the directors, in my opinion, took a wholly responsible and conscientious attitude, both to Continental's position and to their own responsibilities as*

directors, at all times from and after the first crisis board meeting on 4 June 1991 when major and unexpected losses were reported to them. At the adjourned continuation of that meeting on 14 June 1991 Mr Burrows expressly raised the question of whether Continental could properly continue to trade. The directors did not ignore that question (like the directors in many of the other wrongful trading cases). On the contrary, they considered it directly, closely and frequently.

108. *When it was reported to the directos on 20 December 1991 that newly reported losses meant that Contintenal had become insolvent they gave instructions that it should not do any more business, and took advice from insolvency practitioners (...). The commencement of a formal liquidation did not happen until 27 March 1992, but that was in order to keep open as long as possible the chance of selling the company. Mr Wacey and Mr Buchler were aware of that at the time and raised no objections. They both confirmed in their evidence that they made no criticisms of the time which passed from December 1991 to March 1992 before the liquidation commenced."*

Tagħmel ukoll referenza ghall-kaz in re **Purpoint Ltd** ([1991] BCCLC 491) fejn tqanqlet il-kwistjoni dwar jekk nuqqas ta' kapital investit fil-kumpannija għandux ikun indikattiv tal-fatt illi jekk javveraw ruhhom diffikultajiet finanzjarji ma jkunx hemm prospett illi l-kredituri jithallsu.

Vinelott J osserva illi :-

"I have felt some doubt whether a reasonably prudent director would have allowed the company to

commence trading at all. It had no capital base. Its only assets were purchased by bank borrowing or acquired by hire-purchase. And its working capital was contributed by a loan from Mr Froome. The business it inherited from Winnerch Printing Services Ltd had been proved unprofitable and with the winding up of that company the creditors, other than the Royal Bank of Scotland, were left with an empty shell. The new company assumed the additional burden of paying salary to Mr Meredith. However, I do not think it would be right to conclude that Mr Meredith ought to have known that the company was doomed to end in an insolvent winding up from the moment it started to trade. That would, I think, impose too high a test. Mr Meredith believed that his connections in the advertising and publicity field would enable him to introduce new business and that the failure of the old company had been due not to any want of skill or organising ability on Mr Froom'e part, but on his inability to attract custom. I cannot say that that was a belief that could not have been entertained by a reasonable and prudent director conscious of his duty to persons to whom the company would incur liabilities in the ordinary course of carrying on its business."

Ghalkemm jesprimi nuqqas ta' qbil mal-konkluzjoni ta' **Vinelott J** fil-kaz appena citat **Andrew Muscat**, fil-Pag. 279-280 ta` **Principles of Company Law** (op. cit.,) ighid :-

"Liability for wrongful trading is not attracted by mismanagement or by undercapitalised incorporation, but by the failure to take appropriate steps to minimise the potential loss to creditors after insolvency becomes inevitable. Because the remedy penalises only conduct taking place after the time when insolvency is inevitable, the wrongful trading provisions are wholly ineffective to impose liability on the majority shareholder or the holding company

merely for having set up an undercapitalised company." (enfasi mizjuda)

IX. It-talba

Ir-rikorrent qed jitlob illi jekk kemm -il darba l-qorti tiddikjara illi l-konvenuti wettqu kummerc hazin ai termini tal-Art. 316 tal-Kap 386, huma jigu wkoll kundannati jaghmlu hlas kapitali *inter alia* favur l-attivita` Smart Malta f` ammont mhux inferjuri ghal €50,863.

F'dan il-kuntest tqum il-kwistjoni tal-ghamla ta` responsabbilta' illi għandu jkollhom id-diretturi.

Fid-decizjoni li tat fit-12 ta` Ottubru 2007 fil-kawza **Valle Del Miele Limited vs Wallace Fino et** din il-Qorti diversament presjeduta qalet :-

Kif intwera, is-socjeta` attrici qed titlob li ddiretturi tal-kumpanija Price Club Operators Ltd, jigu dikjarati personalment responsabbi għall-ghemilhom lejn is-socjeta` attrici.

Il-ligi tal-kumpaniji, pero`, ma tiprovdix ghall-kaz ta` responsabbilita` illimitata tal-azjonisti jekk mhux fil-kaz ta` fraudulent jew wrongful trading. Fil-fatt dak li qed tallega s-socjeta` attrici jista` jinkwadra ruhu taht fraudulent jew wrongful trading, u dana peress li qed tallega li ddiretturi tal-kumpanija għamlu zmien joperaw meta kellhom kumulu ta` debiti li kienu jafu li ma setghux ihallsu. Ghalkemm l-agir lamentat jista` jwassal għal dikjarazzjoni ta` responsabilita` personali tad-diretturi, tali responsabilita` personali tista` tigi dikjarata biss waqt li l-kumpanija tkun fi process ta` stralc, u dana a tenur tal-artikolu 315 u 316 tal-imsemmi Kap. 386. Il-ligi tal-kumpaniji, li hi ligi specjali li

tirregola l-kumpaniji u l-ufficcjali tagħha, ma tiprovdix rimedji ohra kontra allegat abbuz tad-diretturi, u meta istitut hu regolat b`ligi specjali, mhux lecitu li ssir riferenza għal xi principju generali tad-dritt. Hu minnu li, b`mod generali, minn jabbuza bid-drittijiet mogħtija lili jista `jkun passibbli għal danni, izda meta istitut hu regolat b`ligi specjali, hi biss dik il-ligi li għandha tigi kkunsidrata għal-fini ta` responsabilita` tal-partijiet u tar-rimedji mogħtija – "specialia generalibus derogant" (ara, fil-kaz tal-istitut tal-bejgh, l-applikazzjoni ta` dan l-istess principju fil-kawza **"Scifo Diamantino vs Meridian Enterprises Co. Ltd"**, deciza minn din il-Qorti fit-13 ta` Frar, 2003). F`dan il-kaz, il-ligi specjali rregolat kif u meta diretturi jistgħu jinstabu responsabbli personalment għad-djun tal-kumpanija tagħhom, u hi biss fil-limiti ta` dak provdut f`dik il-ligi specjali li r-rimedji jridu jinstabu.

Fid-deċizjoni li tat fil-21 ta` Marzu 2011 fil-kawza **G. Molton Company Limited vs Dr. Raymond Borg et** il-Qorti tal-Magistrati (Malta) qalet hekk :-

"Relazzjonijiet u agir ta` socjetajiet u relazzjonijiet u agir ta` membri, ufficjali jew rappreżentanti ta` socjetà huma regolati bl-Att dwar il-Kumpannji, Kap.386 tal-Ligijiet ta` Malta. L-unici zewg istanzi fejn din il-Ligi tiprovdxi ghall-kaz ta` responsabilità illimitata u diretta ta` azzjonisti u rappreżentanti ta` socjetà huma dawk ta` fraudulent trading u wrongful trading, kontemplati fl-Artikolu 315 u fl-Artikolu 316 ta` l-Att ... Mill-mod kif giet impostata l-azzjoni attrici hu evidenti li ssocjetà attrici qed tagħixxi kontra Dr. Raymond Borg LL.D. u martu u Salvu Loreto sive Silvio Borg u martu f`isimhom personali ghaliex l-imsemmija Dr. Raymond Borg LL.D. u Salvu Loreto sive Silvio Borg bhala rappreżentanti tas-

socjetà Alufinish Limited allegatament agixxew bi frodi tad-drittijiet tas-socjetà attrici. In effetti fir-Rikors promotur is-socjetà attrici titlob li l-konvenuti f`isimhom personali jigu kkundannati jhall-suha is-somma ta` €7,607.97 in bazi ghall-premessa li l-imsemmija somma giet negozjata f`isem is-socjetà Alufinish Limited (C-25894) izda dan sar bi frodi tad-drittijiet tas-socjetà attrici peress illi l-intimati Dr. Raymond Borg u huh Salvu Loreto sive Silvio Borg bhala rappresentanti stajtu tkunu tafu li s-socjetà Alufinish Limited ma kienetx f`posizzjoni li tonora l-obbligazzjonijiet tagħha.

Fil-fehma tal-Qorti dak allegat mis-socjetà attrici jista` jwassal, kemm-il darba jkun debitament ippruvat, ghal dikjarazzjoni ta` responsabilità personali tar-rappresentanti tas-socjetà Alufinish Limited, izda kif gustament ingħad mill-Prim `Awla tal-Qorti Civili fis-sentenza fl-ismijiet **Valle Del Miele Limited v. Wallace Fino et pro et noe**, Citaz. Nru. 1903/01TM deciza mill-Prim `Awla tal-Qorti Civili fit12 ta` Ottubru 2007, tali responsabilità personali tista` tigi dikjarata biss waqt li il-kumpanija tkun fi process ta` stralc, u dana a tenur ta` l-Artikoli 315 u 316 ta` l-imsemmi Kap.3865. Il-Ligi tal-kumpaniji, li hi ligi specjali li tirregola l-kumpaniji u l-ufficjali tagħha, ma tiprovdix rimedji ohra kontra allegat abbużz tad-diretturi, u meta istitut hu regolat b`ligi specjali, mhux lecitu li ssir riferenza għal xi principju generali tad-dritt. Hu minnu li, b`mod generali, min jabbuza bid-drittijiet mogħtija lilu jista` jkun passibbli għal danni, izda meta istitut hu regolat b`ligi specjali, hi biss dik il-ligi li għandha tigi kkunsidrata għal-fini ta` responsabilità tal-partijiet u tar-rimedji mogħtija - specialia generalibus derogant ... F`dan il-kaz, il-ligi specjali rregolat kif u meta diretturi jistgħu jinstabu responsabbli personalment għad-djun tal-kumpanija tagħhom, u hi biss fil-limiti ta` dak

provdut f`dik il-ligi specjali li r-rimedji jridu jinstabu (**Brian Theuma v. Chris Cachia pro et noe**, Citaz. Nru. 537/03TM deciza mill-Prim ` Awla tal-Qorti Civili fl-14 ta ` Ottubru 2004; **Hi-Timber Company Limited v. Joseph Baldacchino et**, Citaz. Nru. 294/02TM deciza mill-Prim ` Awla tal-Qorti Civili fil-15 ta ` Dicembru 2005).

L-import ta ` l-insenjament enunciat f`dik is-sentenza huwa car : għad illi kreditur jista ` jottjeni dikjarazzjoni ta ` responsabilità ta ` rappresentanti ta ` socjetà debitrici għad-dejn ta ` dik is-socjetà, hu jista ` jagħmel dan biss fil-limiti ta ` dak provdut fil-Kap. 386 tal-Ligijiet ta ` Malta, u senjatamente fil-kuntest ta ` procediment ta ` stralc ta ` socjetà u ta ` dak provdut fl-Artikoli 315 u/jew 316 ta ` l-imsemmi Kapitolu tal-Ligi. Dan il-principju huwa guridikament korrett ghaliex kif osservat mill-awtrici Brenda Hannigan fil-ktieb tagħha "Company Law" (Butterworths, Edition 2003, pagna 837; **Brian Theuma v. Chris Cachia pro et noe**, Citaz. Nru. 537/03TM deciza mill-Prim ` Awla tal-Qorti Civili fl-14 ta ` Ottubru 2004; **Hi-Timber Company Limited v. Joseph Baldacchino et**, Citaz. Nru. 294/02TM deciza mill-Prim ` Awla tal-Qorti Civili fil-15 ta ` Dicembru 2005; **Valle Del Miele Limited v. Wallace Fino et pro et noe**, Citaz. Nru. 1903/01TM deciza fit-12 ta ` Ottubru 2007) dwar il-posizzjoni fil-Ligi Ingliza, li hija il-ligi fuq liema giet addatata l-ligi nostrali dwar il-kumpanniji, in addition to the formal processes of dealing with the insolvent company, whether through liquidation, administration, etc, the collapse of the company is also the time when the conduct of the directors (and officers) of the company will be reviewed.

Mill-Kap.386 tal-Ligijiet ta ` Malta oltre li jirrizulta li rimedju dirett fil-konfront ta ` rappresentant tas-socjetà huwa disponibbli biss fil-kuntest ta ` procediment ta ` stralc ta ` socjetà, jirrizulta wkoll

li kemm il-procedura ghall-istralc ta` socjetà kif ukoll il-konseguenti azzjoni ghal rimedji fil-konfront ta` rappresentant ta` dik is-socjetà – bhal ad ezempju r-rimedju fil-kaz ta` fraudulent trading jew wrongful trading – jistghu jigu istitwiti biss quddiem il-Prim` Awla tal-Qorti Civili.”

(ara wkoll is-sentenza ta` din il-Qorti diversament presjeduta tas-27 ta` Gunju 2006 fil-kawza fl-ismijiet **Alf. Mizzi & Sons (Marketing) Limited vs UnIFOods Limited et**)

Dwar in-natura tat-talba avvanzata mir-rikorrent, fis-sentenza li tat il-Qorti ta` l-Appell fit-18 ta` Lulju 2017 fil-kawza **Ricevitur Ufficijali vs Steve Alamango et** saret distinzjoni bejn azzjoni ghal danni u azzjoni skont il-Kap 386.

Il-Qorti tal-Appell qalet hekk :-

L-attur, f`isem is-socjeta` issa fi stralc, mhux qed jitlob hlas ta` danni fis-sens li tiftiehem din il-frazi fl-ordinament guridiku Malti. L-attur qed jitlob li l-konvenuti jikkompensaw lill-istess socjeta` talli, konsegwenza tal-agir taghhom, din spiccat b`passiv li jissupera l-attiv. Azzjoni normali ta` danni tista` tintalab minn kull vittma, anke jekk huwa jkollu assi personali bizzejjed biex ihallas kull dejn li għandu. F`din l-azzjoni, il-kontribuzzjoni tista` tintalab biss meta l-passiv jissupera l-attiv, u tintalab precizament bi skop li jithallsu d-djun tal-kumpanija. L-iskop u n-natura taz-zewg azzjonijiet huma differenti. Din l-azzjoni ma hijiex wahda għad-danni per se, izda biex id-direttur responsabbli jagħmel pagament favur l-attiv tal-kumpanija, u dan fl-interess tal-kumpanija u biss meta din tkun waqfet topera.

Kif intqal fil-ktieb "Farrars` Company Law" (pagina 739) li ghalih saret anke referenza mill-appellant Farrugia :

"Once liability is established, the extent of any contribution to the company sets is a matter for the court's discretion and the aim here is primarily compensatory rather than penal to ensure that any depletion of the assets attributable to the period of wrongful trading is made good."

L-iskop ta` din il-kontribuzzjoni hija, biex nghidu, "to balance the books", u mhux bhala kumpens għad-danni kkagunati. Tnaqqis li issofri socjeta` fil-bilanc tagħha, ma hux danni, izda zbilanc li, f`kaz ta` kummerc hazin, u f`kaz biss ta` stralc tas-socjeta`, irid jagħmel tajjeb għalihi id-direttur responsabbi. Diment li s-socjeta` tkun għadha topera, dan l-izbilanc fil-kotba tal-kumpanija ma jitqiesx "danni" li xi hadd ikun irid jagħmel tajjeb għalihi, izda parti mill-operazzjoni tan-negozju, xi kultant indotta volontarjament ghall-fini ta` benefiċċju fiskali. L-izbilanc, għalhekk mhux "hsara" fis-sens tal-Artikolu 2153 imsemmi, izda nuqqas ta` parita` bejn l-attiv u passiv li thalla jipperdura meta d-direttur kien jaf jew seta` kien jaf li dak l-istat ta` insolvenza ma kienx realistikament possibbli li jitwarrab...t-talba hi fl-interess tal-attiv tal-kumpanija issa fi stadju ta` stralc, u r-relazzjoni guridika hija bejn l-istess kumpanija u d-diretturi - il-kredituri, f`dan l-istadju, ma humiex involuti fl-azzjoni.

Dwar il-kumpens illi għandu jingħata fl-ambitu ta' kawza bhal dik ta' llum, fil-kaz **Produce Marketing Consortium Ltd**, op cit., **Knox J** jghid hekk :

"In my judgment the jurisdiction under s. 214 is primarily compensatory rather than penal. Prima

facie the appropriate amount that a director is declared to be liable to contribute is the amount by which the company's assets can be discerned to have been depleted by the director's conduct which caused the discretion under subs. (1) to arise. But Parliament has indeed chosen very wide words of discretion and it would be undesirable to seek to spell out limits on that discretion ..."

Id-dispost ta`l-Art 316 (2) tal-Kap 386 huwa analogu ghal-ligi Ingliza. Ghalhekk għandhom japplikaw l-istess principji.

Huwa interament fid-diskrezzjoni tal-Qorti x'ammont għandu jigi likwidat. L-ammont għandu jigi kalkolat in bazi għat-telf li garrbet il-kumpannija u mhux skont it-telf subit mill-kredituri.

Tajjeb jingħad ukoll illi l-ammont likwidat għandu jigi distribwit *pari passu* bejn il-kredituri.

Fi proceduri ta' din ix-xorta l-istralcjarju jkun qiegħed jagixxi fl-interessi generali tal-kredituri kollha u għalhekk ebda kreditur tal-kumpannija m'ghandu jgħawdi minn xi vantagg fuq kreditur iehor. Dan il-principju jghodd ukoll fil-konfront tal-kredituri privileggjati.

Il-Qorti tagħmel tagħha l-gurisprudenza citata.

X. **Risultanzi**

Ir-rizoluzzjoni tal-vertenza odjerna ssib il-punt krucjali tagħha fl-agħir tad-diretturi fil-mument meta rrizulta illi x-xoljiment kien inevitabbi minħabba stat ta' insolvenza. Il-fattur determinati mhuwiex jekk id-diretturi/intimati kienux jafu li x-xoljiment kien inevitabbi. Dan huwa fattur illi mhux necessarjament kien intuwit fil-mument meta l-insolvenza kienet evidenti. Jista` jagħti l-kaz ukoll illi d-diretturi jkunu mxew b'tali

mod u manjiera fejn waqt illi jnaqqsu l-esposizzjoni tal-kredituri ghal aktar sogru, ikomplu għaddejjin bin-negozju forsi anke sabiex jirkupraw id-debiti u jissaldaw il-pendenzi.

Fil-procediment ta` llum huwa evidenti illi l-hajja ta' din l-attività kummercjali tasal biex tghid kienet *stroncata sul nascere*.

Kumpannija b'apprima sitt xhur ta' attivita' twaqqfet ghaliex giet insolventi.

Forsi fi kliem **Andrew Muscat**, *the writing was on the wall* sa mill-mument tal-inkorporazzjoni ta' Smart Malta.

Jirrizulta li Smart Malta giet inkorporata b'share capital minimu ghall-ahhar kif tirrikjedi l-ligi. Dan kien fatt pubbliku ghaliex johrog mill-istatut pubbliku tal-istess kumpannija.

Ix-xieħda tad-diretturi/intimati tghid hafna dwar il-mod kif giet operata Smart Malta. Turi illi kien il-konvenut Farrugia personalment illi kien qiegħed jagħmel tajjeb ghall-ispejjez tal-kumpannija billi jħallas direttament minn butu. Ghalkemm ma tressqu ebda provi oggettivi tal-pagamenti li saru minn Farrugia, ghajr għal dak illi xehed huwa stess, il-qorti tghid illi dan il-fatt muwiex determinanti għall-vertenza odjerna.

Tajjeb li jigi rilevat illi l-intimati mbarkaw fuq progett *di lungo raggio*.

Il-progett tal-intimati (azzjonisti u diretturi) kien intiz u mahsub li jikber u jiggenera l-profitti fuq medda ta' zmien.

Jibqa` forsi l-fatt illi l-intimati għamlu *un passo piu` lungo della gamba* ghaliex mingħajr bazi finanzjarja tajba u sostenibbli taw bidu għal

progett li dahal fi spejjez qawwija – anke jekk f` sens relativ – fi zmien qasir.

L-ebda rendikont formal ta' *accounting* ma kien qieghed jinzamm u lanqas kien hemm likwidita` biex tagħmel tajjeb ghall-ispejjez.

Jirrizulta wkoll illi ghalkemm Farrugia kien qieghed izomm hu personalment listi ta' spejjez, ordnijiet, krediti u debit, jibqa` fatt illi ma kienx ingaggat *accountant* sabiex ihejji d-dokumenti b'mod formal.

Effettivament tqabbad *accountant* biss fi stadju tardiv, wara li Smart Maltakienet xjolta mill-qorti.

Lanqas ma kienu prezentanti *financial statements* jew *accounting records*.

Huwa ghal kollox inutili li l-intimat Farrugia jghid illi ma kinitx ghaddiet sena u allura kien għad m'hemmx l-opportunita` illi jithejjew ir-rapporti. Zgur illi din m`ghandhiex tkun skuza għal nuqqas.

L-intimati jittentaw igibu skuza bil-fatt illi ma kinux jafu x'kien mistenni minnhom una volta illi l-kumpannija giet xolta. F'dan ir-rigward Farrugia xehed : "... *ma kontx naf ezatt x'inhu dovut minni mill-Ligi x'irrid nagħmel bhala rapporti.*" (fol. 489). Alamango wiegeb skejett illi "Le" (fol. 477), ma kienx jafx x'kien l-obbligli legali tieghu.

Lanqas din ma hi skuzanti.

Hemm imbagħad il-kwistjoni tad-dejn tal-kumpannija.

Farrugia jishaq illi ssalda d-debitu kemm mal-VAT u kif ukoll mal-BOV.

Il-provi juru realta` diversa.

Tqanqlet ukoll il-kwistjoni tat-taxxa li jidher għadha pendent.

Din tirrizulta rizolvibbli ladarba jintlew il-formoli appoziti u tigi regolarizzata l-pozizzjoni mad-dipartimenti koncernati.

Il-Qortisejra tqis ukoll il-punt li hareg waqt it-trattazzjoni tal-kawza relattivament għar-rapport illi Farrugia jishaq illi bagħat lir-Ricevitur waqt illi r-rikorrent ighid illi qatt ma rcieva.

Il-provi juru li r-rapport intbagħat.

X`sar mir-rapport jibqa` mhux magħruf.

Dan premess, din il-Qorti ma tarax ghaliex m'ghandiekk tagħti affidament ghax-xieħda tar-Ricevitur illi huwa qatt ma rcieva dak ir-rapport.

Din il-Qorti tistqarr illi l-agir tal-intimati huwa censurabbl, ghaliex huwa naccettabbli mid-diretturi, aktar u aktar fi procediment ta' stralc fejn mistennija jahdmu id f'id mal-istralcjarju, illi lanqas biss jagħmlu verifikasi biex jaccertaw illi r-Ricevitur ikun ircieva kull komunikazzjoni.

Huwa evidenti illi dan il-kaz huwa karatterizzat minn nuqqas ta' informazzjoni, prezunzjonijiet u assunzjonijiet illi xekklu l-komunikazzjoni bejn il-partijiet koncernati. Dan wassal ukoll għal malintizi u għal nuqqas ta' koperazzjoni li finalment kompla jesponi lill-kredituri għal aktar sogru.

Li kieku l-intimati kellhom informazzjoni cara dwar ir-rwol tar-Ricevitur u dwar kif dan seta' jiffacilita' l-proceduri, kieku s-sitwazzjoni certament kienet tiehu zvolta differenti.

Biss, l-impressjoni li hadu l-intimati wara l-laqgha mar-Ricevitur Spiteri Staines kienet illi kellhom ixammru l-kmiem u jirkupraw id-debiti. Jidher ippruvat li hekk ittentaw jaghmlu. Anke wara x-xoljiment l-intimati baqghu jigbru l-flus – anki jekk dan il-komplitu kien jispetta lir-Ricevitur bhala stralcjarju tal-kumpannija.

Minn dawn il-konsiderazzjonijiet jirrizulta bic-car illi kien hemm *mismangement* da parti tad-diretturi intimati.

Madanakollu, dak l-agir tal-intimati m`ghandhiex titqies bhala l-fattur determinanti illi għandu jwassal għal dikjarazzjoni kif postulata taht l-Art 316.

Krucjali huwa l-agir tad-diretturi *una volta* illi l-insolvenza kienet evidenti.

Fix-xhieda tieghu l-konvenut **Alamango** spjega illi “*iltqajna ma problema li qatt ma konnha esperjenzajniha qabel habba li industria gdida kienet ukoll għalina publications*” u zied jghid illi ghalkemm bdew jigru wara l-flus, f’dan is-settur mhux kulhadd kien jahdem xorta u mhux kulhadd kien ihallas fil-pront. Osserva wkoll illi “*we didn’t have the experience jew il-backbone ta’ kumpannija biex nigru warajhom*”.

Waqt illi juri qbil mal-osservazzjoni ta’ Alamango, Farrugia jzid jghid “*ma nabsibx li kellna kif poggieha tajjeb Steve, the right muscle, the right backbone. Ahna konna ghanda zghar u hassejtni li konnha qed nigu bullied mill-kredituri*”.

Ma hemmx dubju illi fl-ambitu ta’ din l-istruttura kummercjali ma kienx hemm prospett xieraq illi jigi evitat ix-xoljiment. Kien hemm ukoll id-diffikulta tal-għbir tal-hlas għar-reklamar – fattur dan li gie sottovalutat mill-intimati.

Madanakollu, il-Qorti temmen li d-diretturi intimati riedu genwinament li l-progett taghhom isehh.

Huwa ppruvat illi bir-rikavat mir-riklamar l-intimati hasbu li kienu ser ikopru l-ispejjez.

Dak illi kienu qeghdin jaspiraw ghalih id-diretturi kien li almenu jkun hemm *break even* bejn l-introjtu u l-ispejjez. Dan ir-ragunament kien wiehed genwin u ragonevoli.

Il-mandat ta' sekwestru li nhareg fuq talba ta' Gutenberg kien *il colpo di grazia* li serva biex imblokka s-sitwazzjoni. L-intimati ma kellhomx spazju ta' zmien biex jirkupraw flushom.

Il-Qorti tinsab sodisfatta illi anki jekk din kienet l-ewwel esperjenza taghhom fin-negoju, id-diretturi/intimati kellhom dak il-grad ta' gharfien bizzejjad biex jirrealizzaw illi l-kumpannija kienet insolventi.

Nonostante l-fatt illi ma sehhitx il-prova illi fil-hajja qasira ta` Smart Malta nzammu *proper accounting records* kif titlob il-ligi, fi struttura kummercjali zghira fejn ma kienx hemm sistemi operattivi kumplessi, bl-informazzjoni illi kellhom disponibbli, id-diretturi/intimati setghu jaghmlu l-konteggi u jaraw realment x'qaghda finanzjarja kienet tinsab fiha Smart Malta.

Anke jekk l-intimati jammettu illi ma kinux jafu li dak l-istat ta' fatt kien sejjer iwassal ghax-xoljiment ta` Smart Malta, huma hadu l-passi necessarji sabiex inaqqsu t-telf potenzjali ghall-kredituri.

Dan jirrizulta car mill-fatt illi hadu d-decizjoni għaqlija illi ma jmexxux bit-tieni pubblikazzjoni u b'hekk illimitaw l-esposizzjoni

finanzjarja taghhom, u ma komplewx ikabbru d-dejn taghhom ma` Gutenberg.

Din id-decizjoni tixhed illi d-diretturi kellhom gharfien bizzejjed illi jaqraw tajjeb is-sinjali tant illi hadu decizjoni tempestiva.

Anki jekk din kienet l-ewwel esperjenza taghhom fin-negoju, gharfu jkunu responsablli.

Jekk kinux korretti fil-mod kif mexxew il-kumpannija hija storja ohra.

Il-gurisprudenza tghallem illi l-pern tal-kwistjoni jdur madwar il-fatt illi ladarba kien evident i illi l-kumpannija kienet miexja lejn ix-xoljiment minhabba stat ta' insolvenza, id-diretturi hadu kull prekawzjoni favur il-kredituri. Ghalhekk m'ghandhomx jigu penalizzati ghaliex pruvaw isalvaw dan in-negoju.

Provvedimenti

Għar-ragunijiet kollha premessi, il-Qorti taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi :-

Tilqa` l-eccezzjonijiet tal-konvenuti.

Tillibera lill-konvenuti mill-osservanza tal-gudizzju.

Tichad it-talba tal-attur.

Bi-applikazzjoni tal-Art 223(3) tal-Kap 12, tordna li kull parti thallas l-ispejjez tagħha.

Onor. Joseph Zammit McKeon
Imhallef

Amanda Cassar
Deputat Registratur